

Arkhaia Anatolika

e-ISSN: 2651-4664

arkhaiaanatolika.org
Arkhaia Anatolika 8 (2025) 156-188
DOI: 10.32949/Arkhaia.2025.74

Araştırma Makalesi

Batı Anadolu Kalkolitik Dönem Oluk Bezeme Tekniği: Çine-Tepecik Höyük Bağlamında Bir Değerlendirme

Ümit ÇAYIR TIĞLI*

Öz

* Dr. Ümit Çayır Tıǧlı, Panaztepe Kazısı, Menemen, İzmir / Türkiye.
E-mail: umitcayir58@gmail.com
Orcid id: 0000-0002-3725-1626

Sorumlu Yazar: Dr. Ümit Çayır Tıǧlı, Panaztepe Kazısı, Menemen, İzmir / Türkiye.
E-mail: umitcayir58@gmail.com

Geliş Tarihi: 13.09.2025
Kabul Tarihi: 06.11.2025
Online Yayın Tarihi: 26.11.2025

Makale Künyesi: Çayır-Tıǧlı, Ü. 2025. "Batı Anadolu Kalkolitik Dönem Oluk Bezeme Tekniği: Çine-Tepecik Höyük Bağlamında Bir Değerlendirme." *Arkhaia Anatolika* 8: 156-188.
<https://doi.org/10.32949/Arkhaia.2025.74>

Çıkar Çatışması Beyanı: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) olarak lisanslıdır.

• Dergide yayınlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.

• Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Kalkolitik Dönem, Anadolu arkeolojisinin az bilinen, tartışmalı dönemlerinden biridir. Bu döneme ilişkin verilerin sınırlı olması, dönemin başlangıcı ve bitişinin yanı sıra alt evreleriyle birlikte bütüncül bir zeminde anlaşılabilmesini zorlaştırmaktadır. Dönem ile ilgili mimariye dair verilerin de dar ölçekte tespit edilmiş olması, özelde yerleşimlerin karakterlerini genelde ise Kalkolitik Dönemi anlamamızı zorlaştırmaktadır. Bu noktada karakteristik özellikleriyle seramik grupları dönemi tarihlendirme, tanımlayabilme ve karşılaştırmada ilk sırada gelmektedir. Makalenin konusunu oluşturan oluk bezeme tekniğinde yapılmış süslemelere sahip kaplar, Batı Anadolu Bölgesi'nde Erken ve Orta Kalkolitik Dönem'de görülmekte olup, bunlar özel bir grubu oluşturmaktadır. Söz konusu dönem ve bölgede görülen oluk bezeme tekniği ile yapılmış kaplar kendine özgü üslubuyla, tarihlendirmede perdah bezemeli kaplar ve diğer belirleyici unsurlarla birlikte destekleyici materyaller arasında yer almaktadır.

Makale kapsamında, Çine-Tepecik Höyük yerleşiminde bulunan oluk bezemeli seramik parçaları; bezemenin kapların yüzeyine uygulanış biçimleri ve motiflerine göre tipolojik bir sınıflandırma dahilinde sunulmakta, bu örnekler çağdaşı yerleşimlerde görülen benzerleriyle karşılaştırılarak, kronolojik açıdan değerlendirilmektedir. Tipolojik ayırım tablo üzerinde gösterilmiş olup, karşılaştırılan benzer seramik parçaları metin içerisinde kullanılan yayınlardan alınmıştır. Karşılaştırma kapsamında yakın ve uzak mesafe kültür bölgelerindeki benzer unsurlar bezeme tekniği, motif düzenlemesi ve kap formları çerçevesinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda, döneme ilişkin mevcutta var olan veriler ve yeni elde edilen sonuçlarla birlikte, yeni kronolojik değerlendirmelere de yer verilmiştir. Ana hatlarıyla incelenen bu önemli seramik grubunun, son kronolojik önerilerle değerlendirildiğinde yoğun olarak Erken Kalkolitik Dönem'de üretilmiş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu gelenek Orta Kalkolitik'te de kullanılmaya devam etmiştir. Yukarıda kısaca özetlenen kapsamda bu çalışma, daha önce yayın üretilmemiş olan Kalkolitik Dönem'de oluk bezeme üzerine detaylı bir çalışma sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalkolitik Dönem, Batı Anadolu, Oluk Bezeme, Çine-Tepecik Höyük, Bezeme Teknikleri.

Arkhaia Anatolika

e-ISSN: 2651-4664

arkhaiaanatolika.org
Arkhaia Anatolika 8 (2025) 156-188
DOI: 10.32949/Arkhaia.2025.74

Research Article

Grooved Decoration Technique of the Chalcolithic Period of Western Anatolia: An Evaluation in the Context of Çine-Tepecik Mound

Ümit ÇAYIR TIĞLI*

* Dr. Ümit Çayır Tıǧlı, Panaztepe Excavation, Menemen, İzmir / Türkiye.
E-mail: umitcayir58@gmail.com
Orcid iD: 0000-0002-3725-1626

Corresponding Author: Dr. Ümit Çayır Tıǧlı, Panaztepe Excavation, Menemen, İzmir / Türkiye.
E-mail: umitcayir58@gmail.com

Received Date: 13.09.2025
Acceptance Date: 06.11.2025
Online Publication Date: 26.11.2025

Citation: Çayır-Tıǧlı, Ü. 2025. "Grooved Decoration Technique of the Chalcolithic Period of Western Anatolia: An Evaluation in the Context of Çine-Tepecik Mound." *Arkhaia Anatolika* 8: 156-188.
<https://doi.org/10.32949/Arkhaia.2025.74>

Conflicts of Interest: No conflict of interest has been declared.

Copyright & License: Authors retain copyright of their work and their articles are licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

• The scientific and legal propriety of the articles published in the journal belongs exclusively to the author(s).

• It is declared that scientific and ethical principles were adhered to during the preparation of this study and that all sources used as references are listed in the bibliography.

Abstract

The Chalcolithic Period represents one of the lesser-known and most debated phases of Anatolian archaeology. The fact that architectural evidence pertaining to the period has been documented only on a limited scale impedes our understanding of settlement character in particular and of the Chalcolithic Period in general. The scarcity of architectural evidence identified on a broader scale, and the fact that the characteristics of settlements remain indistinct, further complicate our understanding of the period. At this point, ceramic assemblages, with their characteristic features, take precedence in the processes of dating, identification, and comparative evaluation. The subject of this article is groove-decorated vessels produced by incision techniques, which constitute a distinctive group within Western Anatolia during the Early and Middle Chalcolithic Period. These vessels, characterized by their specific decorative practices, form a particular category, and, together with burnished vessels bearing incised ornamentation and other defining features, occupy an important place among the supporting materials employed in chronological assessments.

Within the scope of the article, the incised decorated pottery fragments from the Çine-Tepecik Mound are presented within a typological classification based on the forms and motifs of the decoration applied to the surface of the vessels, and these examples are compared with similar ones seen in contemporary settlements and evaluated chronologically. The typological differentiation is presented in a table, and the comparable ceramic fragments were taken from publications cited within the text. Within the comparison, similar elements from both nearby and distant cultural regions are considered in respect of decoration technique, motif arrangement, and vessel forms. Accordingly, alongside the existing data pertaining to the period, and the newly obtained results, new chronological evaluations have also been included. A preliminary examination of this significant ceramic group, when assessed in light of the most recent chronological proposals, indicates that it was predominantly produced during the Early Chalcolithic period. Nevertheless, this tradition continued into the Middle Chalcolithic Period. Within the framework briefly summarized above, this study aims to present a detailed examination of incised decoration in the Chalcolithic Period, a subject on which no prior publication has been produced.

Keywords: Chalcolithic Period, Western Anatolia, Groove Decoration, Çine-Tepecik Mound, Decorative Techniques.

Giriş

Çine-Tepecik Höyük'te Erken/Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilen IV. tabaka yerleşimi, Çine Çayı ile beslenen bereketli bir ovada, tarım ve hayvancılıkla ön plana çıkan bir yerleşim karakteri göstermektedir. Her yerleşimde olduğu gibi Çine-Tepecik Höyük Kalkolitik Dönem yerleşimi de bulunduğu coğrafyanın şartlarına göre şekillenmiş, hakkında çok az bilineni olan bu dönemi anlamamızda önemli ipuçları vermiştir. Yerleşimin bu kültür tabakasında açığa çıkan tarım ürünlerini depolamak için kullanılan silolar ile öğütme taşları, tarımsal faaliyetlerin izlerini gösterirken, ele geçen kaplar da gündelik hayatta kullanılan belirgin formları sunmaktadır. Bunların yanı sıra tarım ve hayvancılıkta farklı amaçlara yönelik kullanılan obsidyen ve çakmaktaşıdan yapılmış çok sayıda alet, taş endüstrisi hakkında da önemli veriler sunmaktadır¹. Taş aletler üzerinde yapılan çalışmalar, obsidyen hammaddesinin Melos ve Giali'den elde edildiğini göstermiştir². Seramik repertuvarında görülen bezeme tekniği ve motiflerin yanı sıra mermerden yapılmış konik kaplar da çevre kültür bölgeleriyle yakın benzerlik içinde olup, tarihlendirmede önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Çine-Tepecik Höyük IV. tabakaya ait kalıntılar, iki farklı alanda tespit edilmiştir. Bunlardan ilki höyüğün batısında yer alan, oluk bezemeli seramik parçalarının tamamının ele geçtiği I-11 açmasıdır. Bu alanda yan yana, iki yuvarlak biçimli silo açığa çıkarılmıştır³. Bunun dışında belirgin bir plan vermeyen duvar kalıntılarının bulunduğu kontekst, yoğun yanık toprak içermektedir. Bu alandan Erken/Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilen bezemeli kap parçaları yoğun miktarda ele geçmiştir. Bunun yanı sıra bezeme tekniklerinin çeşitliliği ve bir arada bulunmaları da dikkat çekicidir⁴. Bezemeli kap parçalarının dışında aynı alanda boynuz kulplar ve düz diplerin altında hasır izlerinin yer aldığı parçalar, dönemin karakteristik özellikleri olup, bunlar Batı Anadolu, Yunanistan anakarası ve Ege Adaları'nda yer alan birçok çağdaş dönem yerleşimlerden bilinmektedir⁵. Özellikle perdah bezemeli parçalar Samos-Tigani II, Emporio IX, Beşiktepe ve Kumtepe IA örnekleriyle yakın benzerlik içindedir⁶.

Kalkolitik Dönem'e ait önemli bir kontekstin tespit edildiği ikinci alan, güney kesimde yer alan N-10-14 ve Ö-13 açmalarıdır. Bu alanda kerpiç taban ile birlikte, *in-situ* kap parçaları da açığa çıkarılmıştır. Bu kap parçaları arasında boynuz kulplu, perdah bezemeli bir çömlek yer almaktadır ve bu kap, döneme ait tamamı korunmuş önemli örneklerden biridir⁷. Bu kesimde de zengin bezeme ve motif çeşitliliği gösteren seramik örnekleri ele geçmiş olmakla birlikte oluk bezemeli kap parçaları tespit edilmemiştir. Her iki alandan ele geçen seramik ve küçük buluntular, tarihlendirmede önemli kriterler olmalarının yanı sıra çevre kültür bölgeleri ile karşılaştırıldığında da bölgeler arası bağlantıları göstermektedir⁸. Dolayısıyla Çine-Tepecik Höyük, bölgede az bilinen Kalkolitik Dönem'in anlaşılmasında kilit merkezlerden biridir.

Batı Anadolu Bölgesi Kalkolitik Dönem Kronolojisi

Diğer dönemlerle kıyaslandığında Kalkolitik Dönem ile ilgili bilgilerimiz oldukça sınırlıdır ve bunun getirisi olarak tartışmalı dönemlerden biridir. Bölgede döneme ilişkin kazı çalışmalarının sınırlı olması, ayrıca gerçekleştirilen kazı çalışmalarının birçoğunun kısıtlı alanlarda yapılabilmesi bu soruna yol açan başlıca etkenler arasındadır. Dolayısıyla dönemin

¹ Günel 2022, 382.

² Günel ve Kıyak 2022, 228.

³ Günel 2007, 234, çiz. 3.

⁴ Günel 2007, 234-235, çiz. 1-2.

⁵ Günel 2007, 235.

⁶ Günel 2006, 21, res. 1.

⁷ Günel 2008, 78, res. 6-7; Çayır-Böyükulusoy 2010, lev. 43.

⁸ Günel 2008, 78, res. 9.1.

başlangıcı, gelişim süreci ve sona ermesi ile ilgili bilgilerimiz de aynı doğrultuda eksik kalmaktadır. Bu durum, kronoloji bağlamında dönemi tüm yönleriyle anlamamızı zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda yeni kazı ve araştırmaların sayısının az da olsa çoğalması, bu döneme dair bilgilerimizin biraz daha artmasına olanak sağlamış, kronoloji tartışmalarına açıklık getirecek imkanlar vermeye başlamıştır. Diğer taraftan bir diğer sorun, çevre kültür bölgeleriyle karşılaştırmada, farklı ülkelerin farklı kronolojik terminolojiyi kullanmasıdır. Yunanistan ve Balkan prehistoryasında Kalkolitik terimi kullanılmamaktadır. Yunanistan’da bu süreç “Geç Neolitik” ve “Son Neolitik” olarak tanımlanırken, Balkan prehistoryasında Kalkolitik Dönem, Neolitik Dönem’in devamı olarak görülmekte ve “Eneolitik” olarak tanımlanmaktadır.

Geniş bir coğrafyaya sahip olan Anadolu’da genel kronolojik terminolojiyi keskin sınırlarla belirleyebilmek zordur. Neolitik Dönem ve hatta öncesinden itibaren coğrafi koşullar da göz önünde bulundurularak, her bölgenin kendine özgü bir gelişim sürecine sahip olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla prehistorik yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasında her bir kültür bölgesi kendi bulunduğu coğrafyada farklı tarihlerde başlamış ve gelişim sürecini tamamlayabilmiştir.

Batı Anadolu Bölgesi kronolojisinin temelini 1990’lı yıllara kadar başta Troya ve çevresinde yer alan Kumtepe ve Beşik-Sivritepe yerleşimlerinden gelen veriler oluşturmuştur. Bu noktada Beşik-Sivritepe ve Kumtepe yerleşimleri genel bir çerçevede Troya öncesi olarak tanımlanmıştır. Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilen Kumtepe IA tabakası, bazı araştırmacılar tarafından Orta Kalkolitik olarak tanımlanırken diğer araştırmacılar Geç Kalkolitik olarak değerlendirmiştir⁹. 1960’lı yıllarda ve sonraki süreçte gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ve 1995 yılında başlayan başta Ulucak Höyük ve sonrasında diğer yerleşim alanlarındaki kazılardan elde edilen yeni veriler, yeni tarihlendirme önerilerini ve değerlendirmeleri de beraberinde getirmiştir¹⁰.

Anadolu genelinde 1990’lı yılların öncesinde MÖ 6000, İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde önemli kırılma noktasının yaşandığı bir zaman dilimi olarak kabul görmüş ve Neolitik Dönem’den Kalkolitik Dönem’e geçiş olarak değerlendirilmiştir. Sonrasında yeni yerleşim alanlarındaki kazı çalışmalarından elde edilen verilerle bu tanımlamadan vazgeçilerek yeni değerlendirmelere gidilmiştir. Batı Anadolu Bölgesi için söz konusu tarihte keskin bir kırılmadan çok, kültürel bir değişim ve belirli bir süreçte bu değişimin sürekliliğinden söz etmek mümkündür. Arkeolojik veriler, Batı Anadolu Bölgesi’nde Erken Kalkolitik Dönem’e denk gelen MÖ 5650-5500 tarihlerinde tüm olgularıyla kültürel bir değişime işaret etmektedir. Hemen öncesinde ise C14 tarihleri alınan yerleşimlere göre, MÖ 5800-5700 aralığında, Batı Anadolu’da bazı yerleşimlerin terk edildiği ve kısa bir süre iskan görmediği belirlenmiştir¹¹.

Günümüzde de kazı çalışmaları devam eden iki yerleşim alanından, bu sürece yönelik soru işaretlerine açıklık getirecek sonuçlar elde edilmiştir. Ulucak Höyük Geç Neolitik Dönem IV. tabakası ile Erken Kalkolitik Dönem III. tabakası arasında kısa süreli bir yerleşim boşluğu belirlenmiştir¹². Ancak Gökçeada-Uğurlu yerleşiminde IV. kültür katında, Neolitik Dönem ile III. kültür katı Kalkolitik Dönem arasında bir boşluk olmadığı, kesintisiz devam eden süreçte, bütün yönleriyle kültürel bir dönüşüm yaşandığı tespit edilmiştir¹³. İzmir’de yer alan Ulucak Höyük ve Gökçeada’da bulunan Uğurlu yerleşimleri, söz konusu kritik zaman dilimi için

⁹ Şahoğlu ve Tuncel 2014, 65.

¹⁰ Erdoğan ve Çevik 2015, 31.

¹¹ Erdoğan ve Çevik 2015, 36.

¹² Erdoğan ve Çevik 2020, 54.

¹³ Erdoğan ve Çevik 2020, 54.

farklı sonuçlar vermektedir. Bu konuya açıklık getirebilmek ve bölgesel bir değerlendirme yapabilmek için hiç şüphesiz kesintisiz stratigrafi veren yerleşimlerde geniş kapsamlı kazı çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yakın gelecekte Batı Anadolu Bölgesi'nin farklı kesimlerinde başlatılan çalışmaların konuya açıklık getirecek sonuçlar getirmesi ümit edilmektedir.

Kronoloji konusunda son yıllarda Batı Anadolu Bölgesi Kalkolitik Dönemi'ni anlayabilmek adına bir TÜBİTAK projesi gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında Uğurlu, Ulucak, Liman Tepe, Yeşilova, Gülpınar, Beşik-Sivritepe ve Kumtepe verileri yeniden değerlendirilmiş ve yayını yapılmıştır¹⁴. Bu çalışma sonucunda, son iki yerleşim dışında diğer merkezlerden alınan C14 sonuçlarına göre yeni kronoloji önerileri sunulmuştur¹⁵. Bu yeni değerlendirme sonucunda hazırlanan kronolojik tabloya göre önerilen tarih aralıkları; Erken Kalkolitik 1 MÖ 5600/5500-5300, Erken Kalkolitik 2 MÖ 5300-4900, Orta Kalkolitik 1 MÖ 4900-4500, Orta Kalkolitik 2 MÖ 4500-4200 ve Geç Kalkolitik 1-3 MÖ 4200-3000 olarak verilmektedir. Görüldüğü gibi bu sınıflandırmaya göre Erken, Orta ve Geç Kalkolitik dönemler kendi içinde de evrelere ayrılmaktadır. Kalkolitik Dönem araştırmaları az olduğu gibi yayınlar da bu doğrultuda çok fazla değildir. Bu nedenle konuya yönelik böyle bir çalışma yapılması oldukça önemlidir. Bununla birlikte son yıllarda farklı bölgelerde mağara kazılarının başlatılmış olması, döneme ilişkin farklı boyutlar sunmasının yanı sıra kronolojik değerlendirmelere de önemli katkılar sağlayacaktır¹⁶.

Erken ve Orta Kalkolitik Dönem ayrımını net bir şekilde belirleyebilmek güç olsa da Kuzeybatı Anadolu Bölgesi ve İzmir çevresinde yer alan yerleşimlerde bu ayrıma dair izleri takip edebilmek mümkündür. Arkeolojik veriler, Orta Kalkolitik Dönem'in Erken Kalkolitik Dönem'den farklı olmayıp, ortak özelliklerin daha yoğun ve belirgin görüldüğü bir dönem olduğunu göstermektedir¹⁷.

Kalkolitik Dönem ile ilgili verilerin büyük çoğunluğu seramiklere dayanmaktadır. Kazısı yapılan yerleşimlerden alınan C14 tarihlemeleri ile başta seramik grupları olmak üzere, karakteristik özellikler gösteren buluntulardan bu döneme ilişkin çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Bununla birlikte seramik gruplarının değişim ve gelişimi de izlenebilmektedir. Böylelikle dönemin erken, orta ve geç olmak üzere tabakalara ayrılabilen uzun bir süreci kapsadığı anlaşılmaktadır. Seramik bezeme tekniği ve üslubu da bu ayrımın yapılabilmesinde başlıca etkenlerden biridir.

Batı Anadolu Bölgesi seramik gelişiminin değerlendirilmesinde bezemeli seramik grupları oldukça önemlidir. Kendine özgü teknik, motif üslubu ve kap tipleriyle bezemeli seramik grupları, stratigrafik olarak doğru zaman aralıklarına yerleştirilmesinde başlıca unsurlardan biridir. Ayrıca bezemeli seramik grupları, farklı kültür bölgeleri arasındaki etkileşim ve bağlantıları da göstermektedir.

Batı Anadolu Bölgesi'nde Erken ve Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlenen seramik grupları üzerinde diğer tekniklerle beraber en yoğun görülen bezeme teknikleri arasında perdah, oluk, kazıma, çizi ve beyaz boya bezeme yer almaktadır. Söz konusu bezeme tekniklerinin uygulandığı kaplar, farklı bölgelerde karşımıza çıkmakta ve benzerlikleriyle bölgeler arası karşılaştırma ve kronolojik gelişimi takip edebilme imkanı vermektedir.

¹⁴ Erdoğan ve Çevik 2020, 47.

¹⁵ Erdoğan ve Çevik 2020, 47.

¹⁶ Son dönem mağara kazıları arasında; Karadeniz Bölgesi'nde İnönü Mağarası, Kuzey Ege'de İnboğazı-Andık Mağarası ve Muğla-Antalya arasında Tavabaşı ve Girmeler Mağaraları sayılabilir.

¹⁷ Erdoğan ve Çevik 2015, 37-38.

Seramik kapların yüzeyini çeşitli tekniklerle süsleme anlayışı, Neolitik Dönem'in başlarından itibaren görülmektedir. Bu durum tarihsel süreçte estetik algının gelişiminin izlenebilmesi açısından da önem arz etmektedir. Kalkolitik Dönem'de seramik grupları, Geç Neolitik Dönem'den kap formları, hamur yapısı, rengi ve bezeme anlayışı ile belirgin bir farklılık göstermektedir. Kapların yüzeyine uygulanan bezeme geleneğinin, Kalkolitik Dönem'in erken safhalarından itibaren başlayarak geliştiğini ve Geç Kalkolitik Dönem'in sonuna doğru farklılaştığını söylemek mümkündür. Uzun bir sürece yayılan gelişim ve değişim; iç dinamikler, dış etkenler, göç olgusu ya da yerleşimlerin kendi gelişim sürecine komşu bölgelerden eklenen bazı uygulamaların benimsenmesi ile açıklanabilir.

Batı Anadolu Bölgesi Kalkolitik Dönemi'nde belirleyici unsurlardan biri olan oluk bezeme tekniği, Erken ve Orta Kalkolitik Dönem'de bölgede, kendine özgü bezeme tekniği ve motiflerin uygulanış biçimi gibi üslup özellikleriyle dikkati çekmektedir. Bu bezeme tekniği özellikle perdah bezemenin de yoğun olarak görüldüğü kültür katmanlarında ele geçmektedir. Her iki bezeme tekniği de yerleşimlerde mimarisi çok fazla bilinmeyen, Batı Anadolu Erken ve Orta Kalkolitik Dönemi'nin tarihlendirilmesinde başlıca unsurlar arasında yer almaktadır.

Oluk Bezeme Tekniği, Motifler ve Yayılım Alanı

Oluk bezemede dikey ya da eğimli hatlar, kap nemini kaybetmeden ucu küt bir aletle yapılmaktadır. Bu bezeme türü hemen her dönemde ve farklı bölgelerde görülen bir tekniktir¹⁸. Ancak çoğu zaman derin oluklar şeklinde oluşturulan bu bezeme anlayışı, Batı Anadolu Bölgesi Kalkolitik Dönemi'nde çok daha yüzeyseldir. Negatif bir bezeme yöntemi olarak da tanımlanabilecek bu teknikte, muhtemelen kemik ya da taştan bir seramik kalemiyle hafifçe bastırılarak oluşturulan hatlar ya da çizgiler yüzeyde "U" kesitli çok derin olmayan, sıg ya da yüzeysele oyuklar oluşturmaktadır¹⁹. Oluk bezeme, genellikle açık kaplarda iç yüzeye uygulandığında derinliği biraz daha fazlayken, dış yüzeydeki örneklerde çok daha yüzeyseldir. Bu bezeme, çanak formundaki açık kapların, içe kalınlaştırılmış ağız kenarları boyunca yapılabildiği gibi, gövdenin iç kısmına da uygulanmaktadır. Çömlek gibi kapalı kaplarda ise dış yüzeyde gövde boyunca görülmektedir. Bu bezeme tekniği Çine-Tepecik Höyük'te perdah bezemeden sonra en sık karşılaşılan bezeme tekniğidir ve seramik parçalarının bazılarında, özellikle çanakların iç yüzeylerinde, oluk bezeme ile birlikte perdah bezeme tekniğinin aynı kapta bir arada uygulandığı örnekler de mevcuttur²⁰.

Çine-Tepecik Höyük'te bulunan oluk bezemeli parçaların malzeme ve teknik özellikleri incelendiğinde; bezemelerin ince, orta ve kaba nitelikli kaplara uygulandığı görülmektedir. İnce nitelikli seramik grubunda yüzey ve hamur siyah, gri ve kahverenginin değişen tonlarındadır. Hamur iyi pişmiş, sıkı ve az gözenekli bir yapıdadır. En çok kullanılan katkı maddeleri arasında mika yer almaktadır. Altın ya da gümüş rengine olabilen mika zerrecikleri, hem yüzey hem de hamurda yoğun bir şekilde gözlenmektedir. Mika dışında ikinci yoğun katkı maddesini kum oluşturmaktadır. Daha az ve seyrek miktarda taş, kalker ve kuvars tanecikleri de katkı maddesi olarak kullanılmıştır.

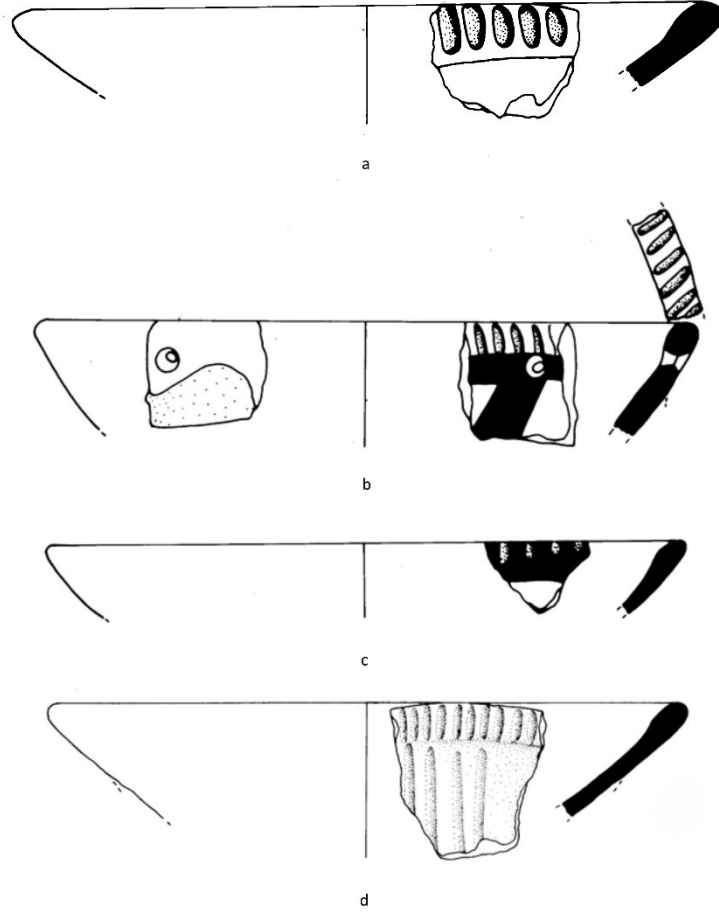
Oluk bezeme tekniğinin uygulandığı orta nitelikli seramik grubunda ise kahverengi, grinin tonları ve siyah renkler görülmektedir. Hamur sıkı ve az gözenekli bir yapıya sahip olup iyi pişirilmiştir. Bu grupta en sık karşımıza çıkan katkı maddeleri kum, mika, taş, kuvars ve samandır.

¹⁸ İngilizce ve Almanca yayınlarda terminolojik olarak *groove*, *rippling*, *fluted*, *channel*, *kanellierung*, *cannelure* gibi farklı isimlerle tanımlanmaktadır.

¹⁹ Ökse 1999, 31, lev. 7e.

²⁰ Çayır-Böyükulusoy 2010, 117; Çayır-Böyükulusoy 2014, 83.

Kaba nitelikli seramik grubunda yüzey ve hamur renkleri, diğer seramik gruplarında olduğu gibi siyah, gri ve kahverengi tonlarındadır. Orta dereceli ısıda pişirilmiş olan bu grupta katkı maddeleri arasında mika ve taş oldukça yoğun miktardadır. Mika, altın ve gümüş renginde olup hem yüzey hem de hamurda ince zerrecikler ve parçalar halinde yoğun bir şekilde görülmektedir. Mika dışında kum, kalker ve bitkisel katkı maddeleri de kullanılmıştır.

Figür 1: Çine-Tepecik Höyük; a-d Tip A1a, d Tip G1a oluk bezemeli ağız kenarı parçaları

İç Yüzeyde Yer Alan Oluk Bezemeli Örnekler

Kronolojik değerlendirmede hem form hem de bezeme anlayışı olarak içe kalınlaştırılmış çanaklar önemlidir. Çağdaş yerleşimlerin hemen hepsinde görülen bu kap formunda dışa çekik, içe kalınlaştırılmış ağız kenarı boyunca kısa, birbirine paralel oluk motifleri yerleştirilmiştir. Bu grupta yer alan Çine-Tepecik Höyük örnekleri Tip A kodu ile sınıflandırılmıştır. Oluk hatlarının dikey, eğimli ve şevron biçiminde düzenlenmesine göre kendi içinde de iki alt tipe ayrılan iki grup bulunmaktadır²¹ (fig. 12). Tip A1a'da²² birbirine paralel oluk dizisi dikey olarak yerleştirilmiştir (fig. 1a-d; 10a). Bu motif tipi ve uygulama biçiminde benzer örnekler Çine-Tepecik Höyük dışında Anadolu'da Ege Gübre 2. tabaka²³ ve Ulucak Höyük IIIb tabakasında²⁴ rastlanmıştır (fig. 12).

²¹ Çine-Tepecik Höyük'ten ele geçen kap parçaları üzerinde görülen motif düzenlemesine göre tipolojik ayrıma gidilmiş, bu motiflerin Anadolu ve Balkanlar'da görülen benzerleri ile karşılaştırma yapılmıştır. Tipoloji tablolarında yer alan çizim ve görseller metin içerisinde kullanılan yayınlardan alınmıştır.

²² Motif tipleri, bezemelerin yüzeyde uygulandığı yüzeye göre kodlanmıştır. Tip A; ağız, Tip G; gövde ve Tip D; dış yüzeyi ifade etmektedir.

²³ Caymaz 2013, çiz. 8. 5-9.

²⁴ Çilingiroğlu *et al.* 2004, fig. 20. 11; Caymaz 2013, çiz. 1. 19; 3. 24-27; 5.10; 6. 13-14, 19-20, 19, 22.

Tip A1b'de (fig. 2a-d; 3a-d; 4a-c) oluk dizileri eğimli bir şekilde yerleştirilmiştir ve ip/halat örgüsü görünümü vermektedir. Bu tip ile birlikte Tip A1a, Çine-Tepecik Höyük'te birçok ağız kenarı parçası üzerinde görülmektedir. Tip A1b Çine-Tepecik Höyük dışında Anadolu'da Menteşe Höyük I²⁵, Ege Gübre²⁶, Ulucak Höyük IIIb²⁷, Aşağı Pınar²⁸, Ilıpınar V²⁹, Yarımburgaz Mağarası 0. tabakada³⁰, Kaymak Tepesi³¹ ve İnboğazı-Andık Mağarası Erken/Orta Kalkolitik tabakasında³² görülmektedir (fig. 12). Bu tip motif düzenlemesinin Anadolu dışında en yoğun görüldüğü bölge Balkanlar'dır ve pek çok merkezde bu tip bezemeli kaplar tespit edilmiştir. Bu yerleşimler arasında; Karanovo III ve III-IV³³, Vinça A-B evrelerine tarihlendirilen tabakalarda³⁴, Ezero³⁵, Supska³⁶, Damyanitsa I³⁷, Balgarcevo III³⁸, Eneolitik yerleşimi olan Kolarovo³⁹, Karanovo IIIa evresine tarihlendirilen Veselinovo⁴⁰, Karanovo IIIb evresine tarihlendirilen Drama-Gerena B⁴¹, Sanandrei⁴², Temeş Kubin⁴³, Boriaş⁴⁴, Hodoni⁴⁵, Gomolava⁴⁶, Kazanlak Orta Neolitik Dönem⁴⁷ ve Anzabegova IV. tabakada⁴⁸ yer almaktadır⁴⁹. Yunanistan'ın Makedonya kesimindeki yerleşimlerde ise Paradimi⁵⁰, Sitagroi⁵¹, ve Romanya'da Banat Bölgesi'ndeki⁵² yerleşimler sayılabilir.

Çine-Tepecik Höyük'te üç parça üzerinde tespit edilen Tip A2 motifi, şevron/balık kılıcı biçimindedir (fig. 12) ve bunları kendi içinde iki alt tipe ayırmak mümkündür; Tip A2a'da oluklar daha inceyken (fig. 5a-b; 10c-d), Tip A2b'de daha geniştir (fig. 5c). Nadir görülen balık kılıcı motifinin ağız kenarı üzerinde yapıldığı örneklerle başka bir merkezde rastlanmamıştır. Ancak çağdaş birçok yerleşimde kapların dış yüzeyinde, gövdeleri boyunca bu motif düzenlemesi görülebilmektedir.

Yukarıda görüldüğü gibi içe kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanaklarda düzenli sıra halindeki motif düzenlemesinin benzerlerine Batı Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi, Ege Adaları ve Balkanlar'da, kazısı yapılmış birçok çağdaş yerleşimde ve yüzey araştırmalarında rastlamak mümkündür.

²⁵ Roodenberg 1999, 25, fig. 10. 3, 4.

²⁶ Caymaz 2013, 97, çiz. 8: 3, 5-6.

²⁷ Caymaz 2013, 93, çiz. 3: 25; çiz.6: 14, 19.

²⁸ Parzinger ve Schwarzberg 2005, 70-71, taf. 19. 3; taf. 20. 12; taf. 33. 6; taf. 51. 1, 5; taf. 71. 9; taf. 96. 2, 3; taf. 104. 10, 12; taf. 133. 1.

²⁹ Roodenberg 1990, 91, pl. 2.1: 2.

³⁰ Özdoğan 2013, 221, fig. 36.

³¹ Kökten 1949, 816, res. 10. 3-4.

³² Yalçıklı 2024, 322, res. 7.

³³ Nikolov 2002, taf. III. 3. 1-5, 10; taf. III. 4. 5-7, 9; taf. III. 5. 3-4, 7, 8, 11; taf. III. 6. 2, 7; taf. III. 7. 3, 5, 12; taf. III. 8. 11; taf. III. 9. 6-8, 10; taf. III. 10. 2, 5, 7, 9, 10; taf. III. 11. 12; Schier 2000, 354, abb. 1. 1-25.

³⁴ Schier 2000, abb. 3. 12-20.

³⁵ Nikolov 2010, 100, abb. 2. 2-6; abb. 5. 4, 6; abb. 8. 1-6.

³⁶ Schier 2000, abb. 4. 11-17; Schier 2012, 357, abb. 4. 14-17.

³⁷ Pernitcheva 1990, 101, fig. 7. 217.

³⁸ Pernitcheva 1990, 100, fig. 9. 300-301.

³⁹ Pernitcheva 1990, 101, fig. 13; 459.

⁴⁰ Lichardus ve Iliev 2000, 95, abb. 4. 5-6.

⁴¹ Lichardus ve Iliev 2000, 99, abb. 8.3.

⁴² Schier 2000, 358, abb. 5.6.

⁴³ Schier 2000, 358, abb. 5.7.

⁴⁴ Schier 2000, 358, abb. 5.8.

⁴⁵ Schier 2000, 358, abb. 5.9.

⁴⁶ Schier 2000, 358, abb. 5.10.

⁴⁷ Karastoyanova 2004, 112, fig. 3. 2-3.

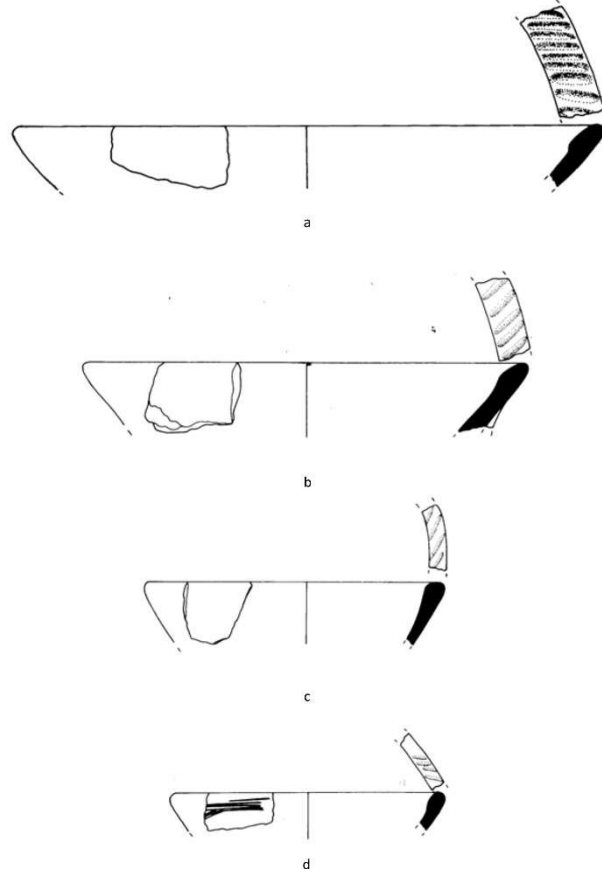
⁴⁸ Gimbutas 1974, 57, fig. 26b.

⁴⁹ Tabloda seçilmiş yerleşimlerden karşılaştırma örnekleri alınmıştır.

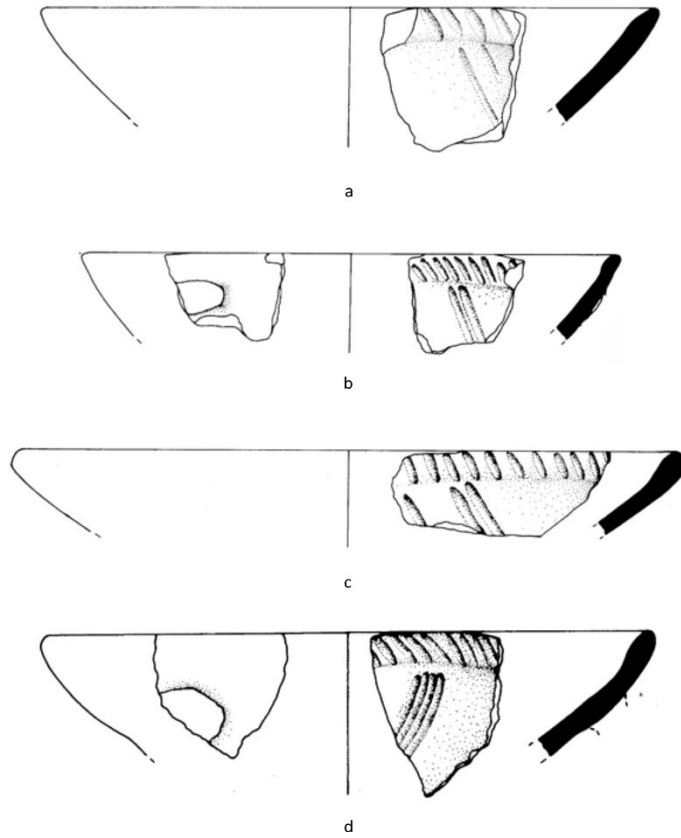
⁵⁰ Schier 2000, abb. 4. 1-4; Schier 2012, 357, abb. 4. 2-4.

⁵¹ Schier 2000, abb. 4. 5, 7, 9-10; Schier 2012, 357, abb. 4. 5, 7-13.

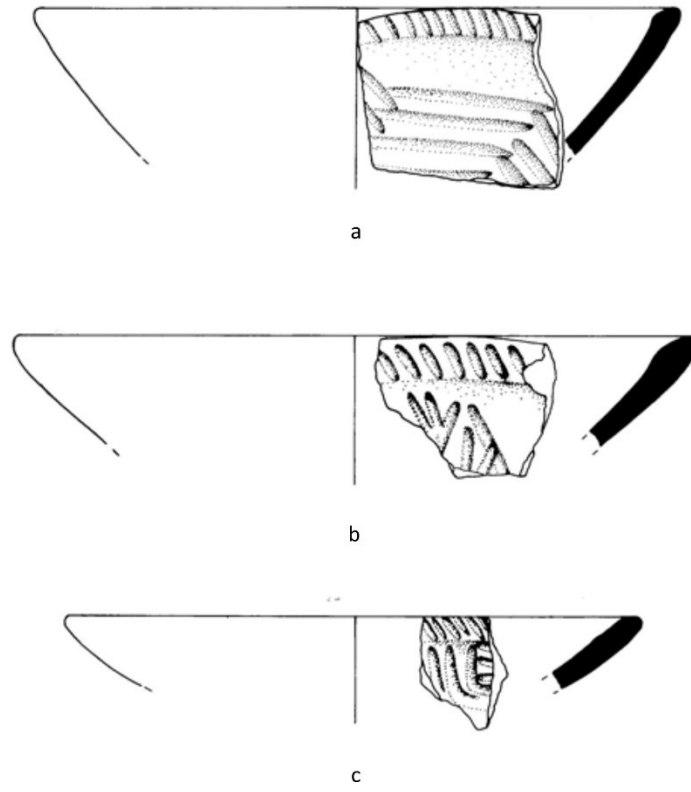
⁵² Schier 2000, abb.5. 1-5; Schier 2012, 358, abb. 5. 1-5.

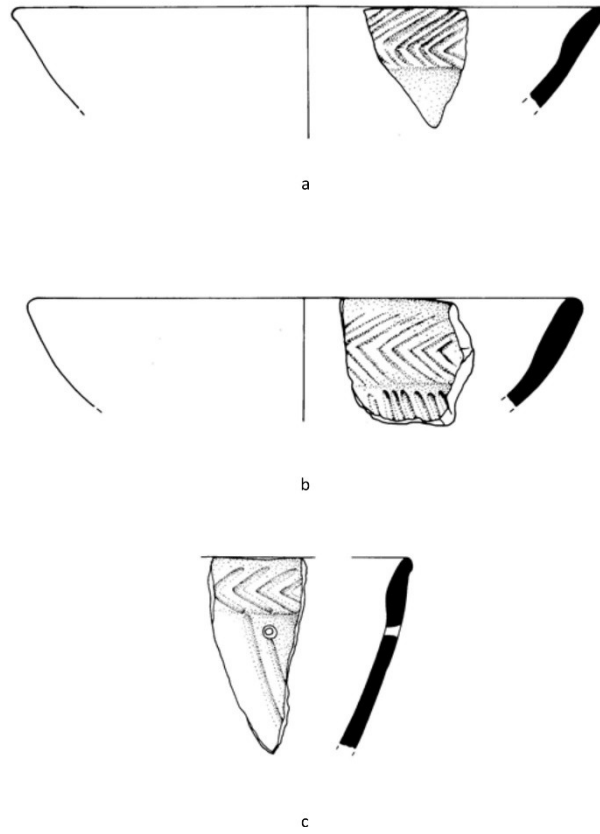
Figür 2: Çine-Tepecik Höyük; Tip A1b oluk bezemeli ağız kenarı parçaları

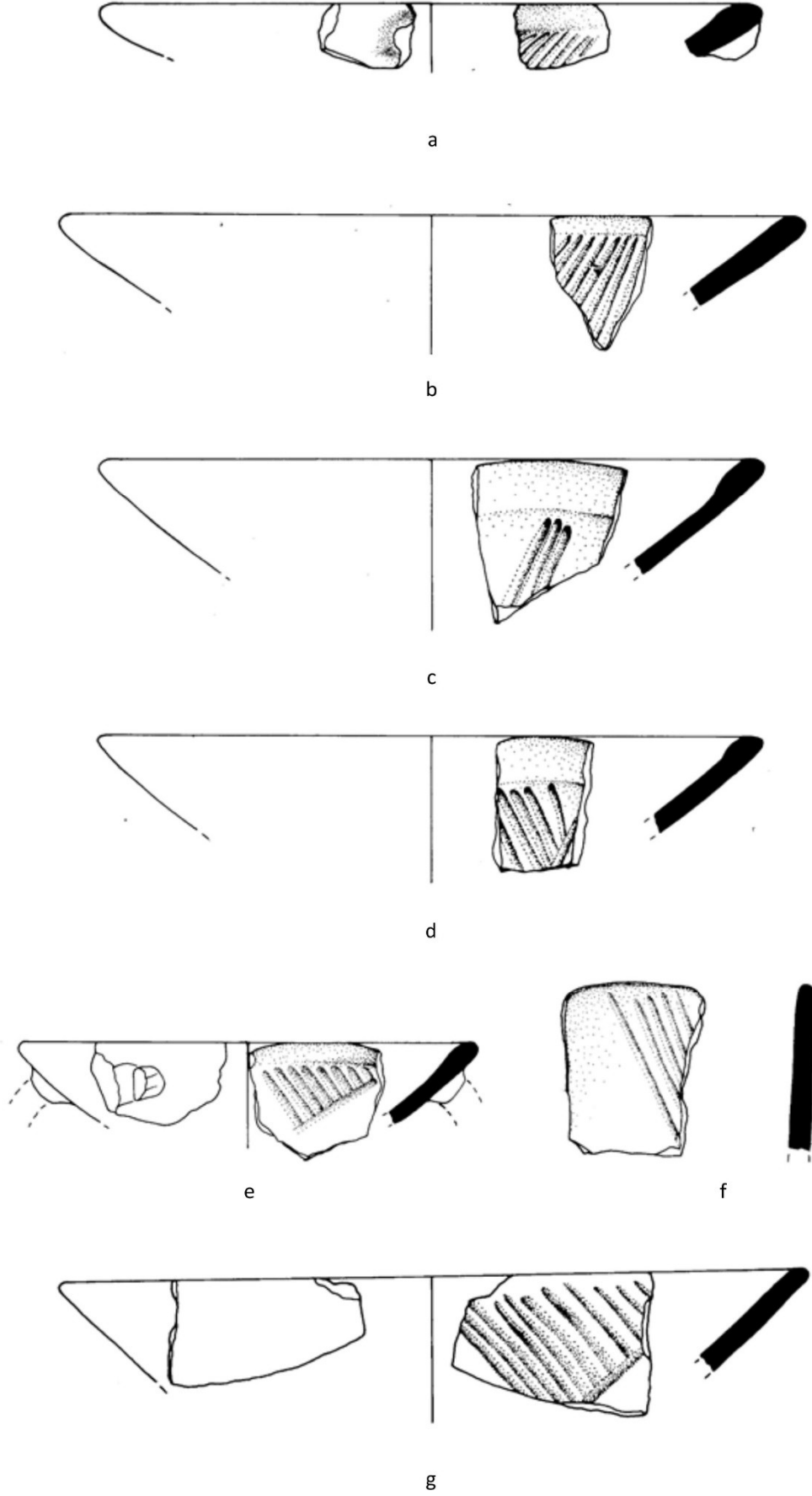
Figür 3: Çine-Tepecik Höyük; a-d Tip A1b, Tip G1b oluk bezemeli ağız kenarı parçaları

Figür 4: Çine-Tepecik Höyük; Tip A1b oluk bezemeli ağız kenarı parçaları

Figür 5: Çine-Tepecik Höyük; a-b: Tip A2a, c: Tip A2b oluk bezemeli ağız kenarı parçaları

Figür 6: Çine-Tepecik Höyük; a-c: Tip G1b; d-g: Tip G1c oluk bezemeli parçalar

Çine-Tepecik Höyük'te yoğun olarak karşımıza çıkan Tip A motif düzenlemesinin yer aldığı iki ağız kenarı ve bir gövde parçasında oluk bezeme ile birlikte perdah bezeme bir arada kullanılmıştır⁵³. Ağız kenarı parçasına ait ilk örnekte, iç yüzeyde oluk bezemeli içe kalınlaştırılmış ağız kenarının hemen altında, perdah bezeme tekniğinde yatay bir bant ve eğimli bir şekilde bağlanan ikinci bir bant bulunmaktadır⁵⁴ (fig. 1b). İkinci örnekte, yine içe kalınlaştırılmış ağız kenarının üzerindeki oluk bezemenin yüzeyi kalın bir bant şeklinde perdahlanmıştır⁵⁵ (fig. 1c). Gövde parçası üzerinde ise dikey olarak düzenlenmiş şevron motifinin her iki kenarı muhtemelen kalın bir bant düzenlemesinde olup, parlak perdahlıdır (fig. 8a).

Açık kaplar olan çanak ya da kaselerde ağız kenarında dizi halinde uzanan ve kalınlıkları değişkenlik gösteren, oluk bezemeli motifler dışında, gövde iç yüzeyinde de bu bezeme tekniğinde yapılmış süslemeler vardır. Çine-Tepecik Höyük'te oluk bezeme tekniğinde en yoğun görülen motif düzenlemesi olan bu tipteki kap parçalarının bazılarında ağız kenarı üzerinde oluk bezeme görülürken, bazılarında bulunmamaktadır. Tip G olarak kodlanan bu grupta, iç yüzeye işlenmiş motif biçimlerinde çeşitlilik göze çarpmaktadır ve kendi içinde de varyasyonlara ayrılan beş tip ayırt edilebilmektedir (fig. 13). Tip G1; içe kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanaklarda, ağız kenarının hemen altından başlayarak dibe doğru uzanan dikey ya da eğimli, birbirine paralel çizgi gruplarından oluşmaktadır ve muhtemelen bu bezeme kabın iç kısmında tüm yüzeye uygulanmıştır. Tip G1a'da 4'lü ya da daha fazla çizgi grupları birbirine paralel ve dikey bir şekilde yerleştirilmiştir (fig. 1d). Tip G1a belirgin olarak bir parça üzerinde görülmektedir ve benzerleri Anadolu'da Aşağı Pınar 2/3, 3, 3/4 ve 5. evrelerinde⁵⁶, Ulucak III. tabakada⁵⁷, Ege Gübre 2'de⁵⁸ ve Kaymaktepe'de⁵⁹ tespit edilmiştir. Anadolu dışında ise Balkanlar'da Borias⁶⁰ ve Anzabegova IV⁶¹ bilinmektedir.

Tip G1b'de oluk dizileri, hafif veya daha eğimli bir şekilde düzenlenmiştir (fig. 3a-d; 6a-c; 10b, e). Bu tipte oluk dizileri ikili ya da daha fazla olabilmektedir. Tip G1b'nin benzerleri az sayıda merkezde belirlenmiştir. Bu merkezler arasında Kaymaktepe⁶² ve Ulucak III. tabaka,⁶³ Balkanlar'da ise Supska⁶⁴ bulunmaktadır.

Tip G1c'de ise verev, tek bant hattına doğru ters yönde sıralanmış oluk dizisi görülmektedir (fig. 6d-g; 7a-b; 8g; 11 a-b). Tip G1c grubuna giren parçalardan bir tanesi teknik uygulamalar hakkında fikir vermektedir (fig. 6f; 11a). Parçanın üst kısım cidarında oldukça düzgün aşınma izleri ve aynı yönde ince çizgiler dikkat çekmektedir ve parçanın her iki kenarı da aşınmadan dolayı yuvarlak bir görünüm almıştır. Bu özellik perdah bezemeli parçalarda da görülmektedir ve perdahlama işleminde seramik parçalarının da kullanıldığına dair güzel bir örnektir⁶⁵. Tip G1c kategorisinde yer alan motif biçiminin benzerleri çok fazla bulunmamakla birlikte Arnavutluk-Katundas⁶⁶ yerleşimi Kalkolitik Dönem tabakasındaki örneklerle karşılaştırılabilir.

⁵³ Çayır-Böyükulusoy 2010, 112, lev. 33e, 56c.

⁵⁴ Çayır-Böyükulusoy 2010, lev. 33e.

⁵⁵ Çayır-Böyükulusoy 2010, 56c.

⁵⁶ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 32. 7; taf. 46. 6-7; taf. 47. 1-2, 6; taf. 71.7; taf. 105.1.

⁵⁷ Caymaz 2013, çiz. 1: 20; çiz. 3: 27; çiz. 6: 4, 13, 14, 22.

⁵⁸ Caymaz 2013, çiz. 8.9.

⁵⁹ Kökten 1949, 815-816, res. 10.

⁶⁰ Schier 2000, 351, abb. 5.7.

⁶¹ Gimbutas 1974, 57, fig. 26.b.

⁶² Kökten 1949, 815-816, res. 10.

⁶³ Caymaz 2013, 90, çiz. 1: 22; çiz. 3: 26.

⁶⁴ Schier 2000, 358, abb. 5: 7-8.

⁶⁵ Perdahlama işleminde kullanılan seramik parçalarına Paros-Saliagos 1-3 tabakalarında azımsanmayacak miktarda rastlanmış olup, bu grup "burnishers" olarak tanımlanmıştır (Evans ve Renfrew 1968, 69-70).

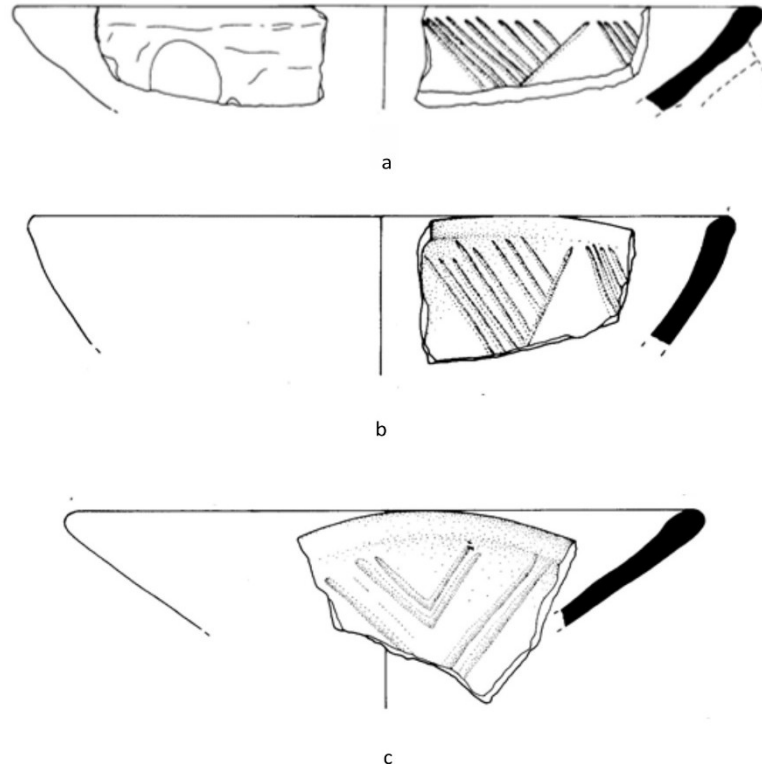
⁶⁶ Korkuti 1995, taf. 104.22.

Çine-Tepecik Höyük'te iç yüzeyde yer alan motif tipleri arasında Tip G2'de "V" biçiminde iç içe aç düzenlemesi görülmektedir (fig. 7c). Tek ağız kenarı parçasında görülen Tip G2 motifinin benzerleri Aşağı Pınar 3⁶⁷, Ulucak Höyük IIIb⁶⁸ ve Gökçeada-Uğurlu III. tabakada⁶⁹ yer almaktadır.

Çine-Tepecik Höyük'te az sayıda parçada tespit edilmiş olmakla birlikte, dikkat çekici bir görünüme sahip olan Tip G3, G4a ve G4b motifleri belirgin bir düzende işlenmemiştir (fig. 13). Tip G3'te ikili oluk bantlar, birbirinin uçları ile kesişerek yerleştirilmiş ve üç boyutlu bir görünüm elde edilmiştir (fig. 4a). Tip G4a'da uzunlu-kısalı oluk bantları mevcuttur ve bunlar bitkisel bir görünüme sahiptir (fig. 4b). Bu iki motif tipinin benzerlerine herhangi bir yerleşimde rastlanmamıştır. Tip G4b'de (fig. 4c) ise yatay, birbirine paralel bantların çevresi yine oluk bantlarla çevrelenmiştir ve bunların en yakın benzeri Aşağı Pınar 2. tabakada yer almaktadır⁷⁰.

Tip G5 motif biçimi ise bir bant içerisine yerleştirilmiş oluk hatlarından oluşmaktadır ve bu grubu iki alt tipe ayırmak mümkündür. Tip G5a'da, dikey bir bant içerisinde şevron/balık kılçığı motifi yer almakta olup, bu bantın her iki tarafı belirgin bir şekilde perdahlıdır (fig. 8a-c, e; 11c). Bu motifin benzerleri bulunamamıştır.

Tip G5b motifinde dikey, eğimli ya da birbiriyle kesişen bant düzenlemeleri görülmektedir (fig. 13). Bu tipte birbirini kesen bantların içinde eğimli oluk dizileri yer almaktadır (fig. 8d, f) ve benzerleri çok az merkezden bilinmektedir. Bu merkezler, Ege-Gübre⁷¹ ve 2/3. tabakaya ait Aşağı Pınar'dır⁷².

Figür 7: Çine-Tepecik Höyük; a-b: Tip G1; c: Tip G2 oluk bezemeli parçalar

⁶⁷ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 47.2.

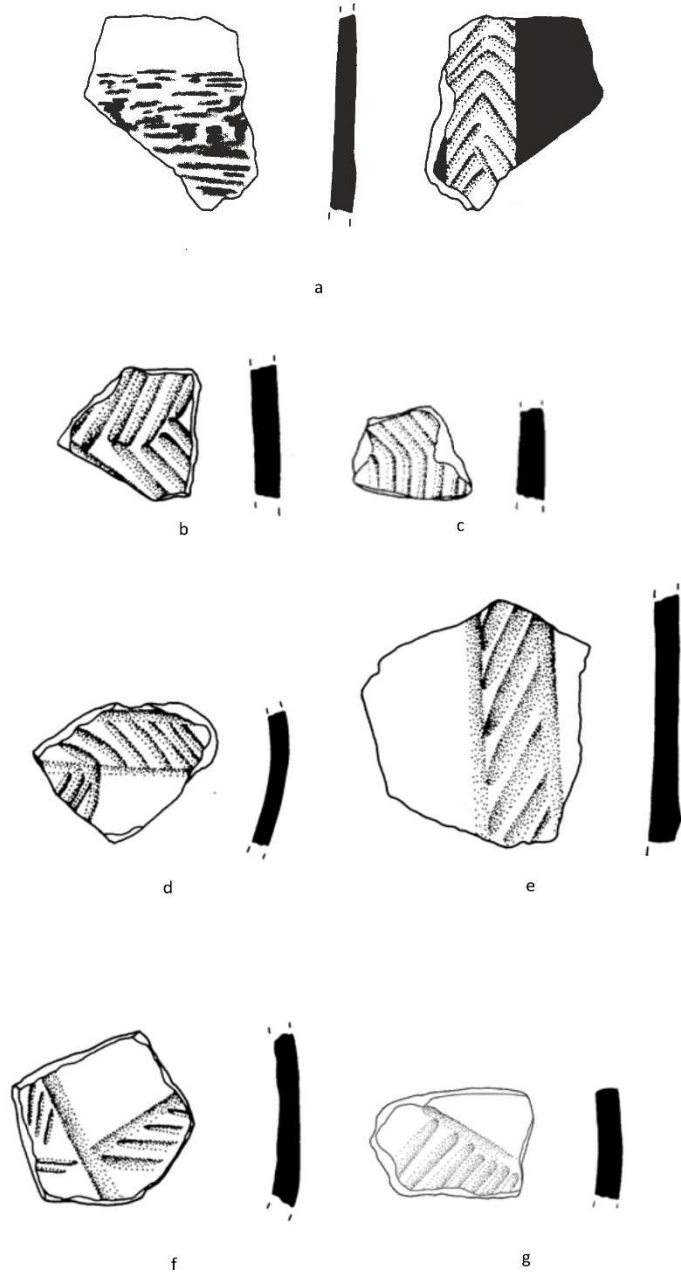
⁶⁸ Caymaz 2013, çiz. 3. 25.

⁶⁹ Erdoğan 2011, 57, fig. 8.1.

⁷⁰ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 19.4.

⁷¹ Yazıcı 2009, 105, lev. 76b.

⁷² Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 37. 7.

Figür 8: Çine-Tepecik Höyük; a-c: Tip G5a; d-f: Tip G5b; g: Tip G1c oluk bezemeli parçalar

Dış Yüzeyde Yer Alan Oluk Bezemeli Örnekler

Dış yüzeyde oluk bezemelerin oldukça yüzeysel yapıldığı ve hafif dalgalı bir görünüme sahip olduğu söylenebilir. Çine-Tepecik Höyük'te bulunan kapların dış yüzeyinde yer alan oluk bezeme motifleri 4 alt tipe ayrılmaktadır (fig. 14). Tip D1'de iki alt tip görülmektedir (fig. 9a-d; 11e). Bu grupta birbirine paralel, dikey ya da çok hafif eğimli bir şekilde düzenlenmiş yüzeysel oluk sıraları, şevron ve iç içe aç motifleri, kapların tüm yüzeyine ya ağız kenarının hemen altından başlayarak ya da belli bir mesafe bırakılarak uygulanmıştır. Olukların genişliği dar ya da geniş olabilmektedir. Bu tip motiflerin uygulandığı kap formları basit ağız kenarlı küresel gövdeli çömlekler olabildiği gibi omurgalı formlarda da bulunabilmektedir.

Tip D1 motif düzenlemesini iki alt gruba ayırmak mümkündür. Tip D1a'da dikey, birbirine paralel oluk grupları görülmektedir. Bu tip motif Çine-Tepecik Höyük'te iki parçada yer almaktadır (fig. 9c-d). Tip D1a motifinin benzerleri; Anadolu'da özellikle Aşağı Pınar yerleşiminde yoğunluk göstermektedir ve bu örnekler 2-5/6 tabakalarında karşımıza çıkmaktadır⁷³. Bunun dışında Ulucak IIIc tabakasında⁷⁴, Yarımburgaz Mağarası 0. tabakada⁷⁵ ve Kırklareli Höyüğü Orta Kalkolitik tabasında⁷⁶ aynı bezeme anlayışı tespit edilmiştir. Anadolu dışında Yunanistan'da Atina Agorası'nda⁷⁷, Balkanlarda Karanovo II dönemine ait Rakitovo'da⁷⁸ ve Arnavutluk'ta Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilen kültür katmanlarında benzerlerine rastlamak mümkündür⁷⁹ (fig. 14).

Tip D1b'de oluk bezeme grupları Tip D1a'ya göre biraz daha eğimli yapılmıştır. Bu tip, Çine-Tepecik Höyük'te iki ağız kenarı parçası üzerinde görülmektedir (fig. 9a-b). Bu gruba ait benzer motifler Anadolu'da Aşağı Pınar 2⁸⁰, Orman Fidanlığı IV. tabaka⁸¹ ve Kırklareli Höyüğü Orta Kalkolitik tabakasında⁸² bulunmaktadır. Balkanlar'da ise Elesnica⁸³, Karanovo II. tabakası ile çağdaş Rakitovo'da⁸⁴, Drama-Gerena C tabakasında⁸⁵ ve Drama-Kajrjaka'da⁸⁶ görülmektedir (fig. 14).

Dış yüzeyde görülen oluk bezemeli motif düzenlemeleri arasında Tip D2'de balık kılıcı motifi yer almakta olup bu tip, Çine-Tepecik Höyük'te iki gövde parçası üzerinde tespit edilmiştir (fig. 9e-f; 11d). Bu motif tipinde oluk bezeme motif düzenlemeleri, gövde yüzeyinde yatay ya da dikey yerleştirilmiş olup, olukların genişliği değişebilmektedir. Bu bezeme tipinin benzerleri Anadolu'da Beşik-Sivritepe⁸⁷, Gökçeada-Uğurlu⁸⁸, Orman Fidanlığı⁸⁹, Aşağı Pınar 2/3-6 tabakalarında⁹⁰; Yunanistan'da Atina Agorası⁹¹ Geç Neolitik tabakasında görülürken Balkanlar'da Galabnik⁹², Elesnica⁹³, Karanovo I-III evresine tarihlendirilen Orta Neolitik Dönem Kazanlak'da⁹⁴ ve Arnavutluk'ta⁹⁵ yer alan bu döneme ait çağdaş yerleşimlerden bilinmektedir (fig. 14).

⁷³ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 27.1, taf. 32.5, taf. 56: 9, taf.58. 2, taf. 59. 3, taf. 65. 15, taf. 69. 2, taf. 110: 6, 8; Özdoğan 2013, 254, fig. 124, F.152.

⁷⁴ Caymaz 2013, 90, fig. 1: 14.

⁷⁵ Özdoğan 2013, 226, fig. 49.

⁷⁶ Özdoğan ve Parzinger 1995, 58, çiz. 3: 7029-7030.

⁷⁷ Immerwahr 1971, 30-31, pl. 6. 70-75.

⁷⁸ Macanova 2000, 73, taf. V: 2, 5-6.

⁷⁹ Korkuti 1995, taf. 65. 10, taf. 101. 21, 24, taf. 115. 13, 17.

⁸⁰ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 22. 11, taf. 34: 8-9, taf. 35: 5, 8, 11, , taf. 41. 3, taf. 55: 4, taf. 56. 6, 8, 10, taf. 57. 1, taf.58: 6, taf. 75. 1, 5, taf. 87.1, 5, taf. 88. 4, 10-11, taf. 90. 2, 5, taf. 97. 10-11, taf. 98. 1, 3, taf. 111. 6-8, taf. 115.5.

⁸¹ Efe 2001, 101, fig. 13: 222.

⁸² Özdoğan ve Parzinger 1995, 58, çiz. 3: 7033, 7035-7038.

⁸³ Tao 2000, 55, fig. 2: 51.

⁸⁴ Macanova 2000, 73, taf. V: 1, 7, 9.

⁸⁵ Lichardus ve Iliev 2000, 97, abb. 6: 5.

⁸⁶ Lichardus ve Iliev 2000, 103, abb. 12: 3, 5, 7, 8.

⁸⁷ Gabriel 2014, 997, taf. 7. 1, 3, 9, 11.

⁸⁸ Erdoğu 2014, 24, fig. 24.

⁸⁹ Efe 2001, 99, fig. 11. 187-189.

⁹⁰ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 31. 3, taf. 58. 8, taf. 67. 1, 3, taf. 70. 8, taf. 75. 4, 6, taf. 78. 1, taf. 84. 1, 3, taf. 98. 4, taf. 100. 5, taf. 114. 2, 3, taf. 117. 15, Taf. 133. 2.

⁹¹ Immerwahr 1971, pl. 3.27.

⁹² Pavuk ve Bakamska 2000, abb. 1.1-5, abb. 2. 1-8, abb. 5.8.

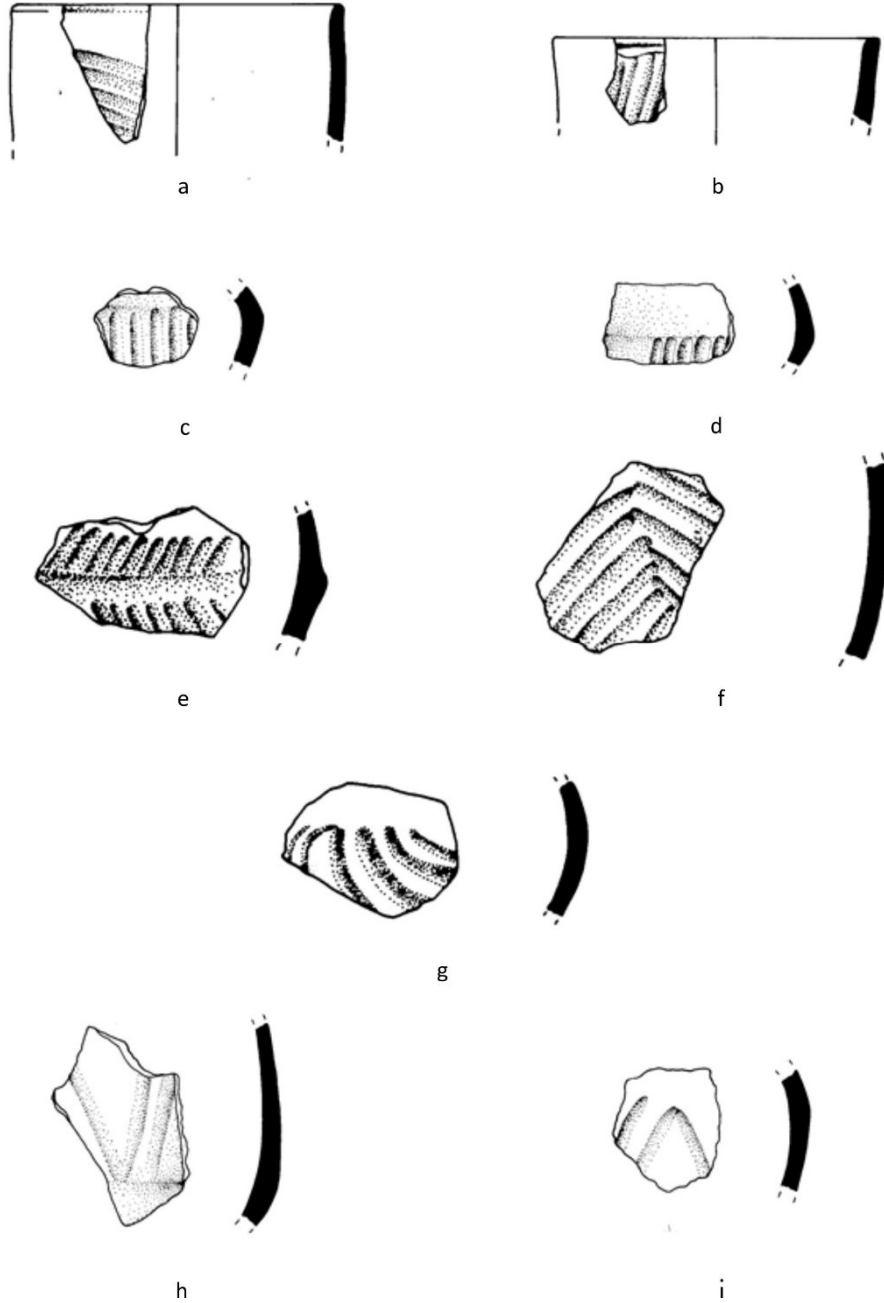
⁹³ Tao 2000, 55, fig. 1. 12, fig. 2. 36, 40, 42-44.

⁹⁴ Karastoyanova 2004, 113, fig. 3. 10, 12-13.

⁹⁵ Korkuti 1995, taf. 65. 5.

Tip D3, Çine-Tepecik Höyük’de tek parça ile temsil edilmektedir. Örnek üzerinde yer alan bezemde orta genişlikteki oluklar volanlı bir görünüme sahiptir (fig. 9g). Bu tip motif çok sık görülmemektedir ve en yakın benzeri Anadolu’da Orman Fidanlığı IV. tabakada bir ağız kenarı parçasında karşımıza çıkmaktadır⁹⁶ (fig. 14)

Çine-Tepecik Höyük’te üç gövde parçası üzerinde tespit edilmiş olan Tip D4’te ise orta genişlikteki oluklar, aşağı ya da yukarı doğru yönleri değişkenlik gösterebilen, ikili ya da daha fazla V şeklinde oluk dizilerinden oluşmaktadır (fig. 9h-i). Tip 4’ün en yakın benzerleri Aşağı Pınar 2 ve 5. tabaka⁹⁷ ile Orman Fidanlığı IV tabakada bulunmuştur⁹⁸ (fig. 14).

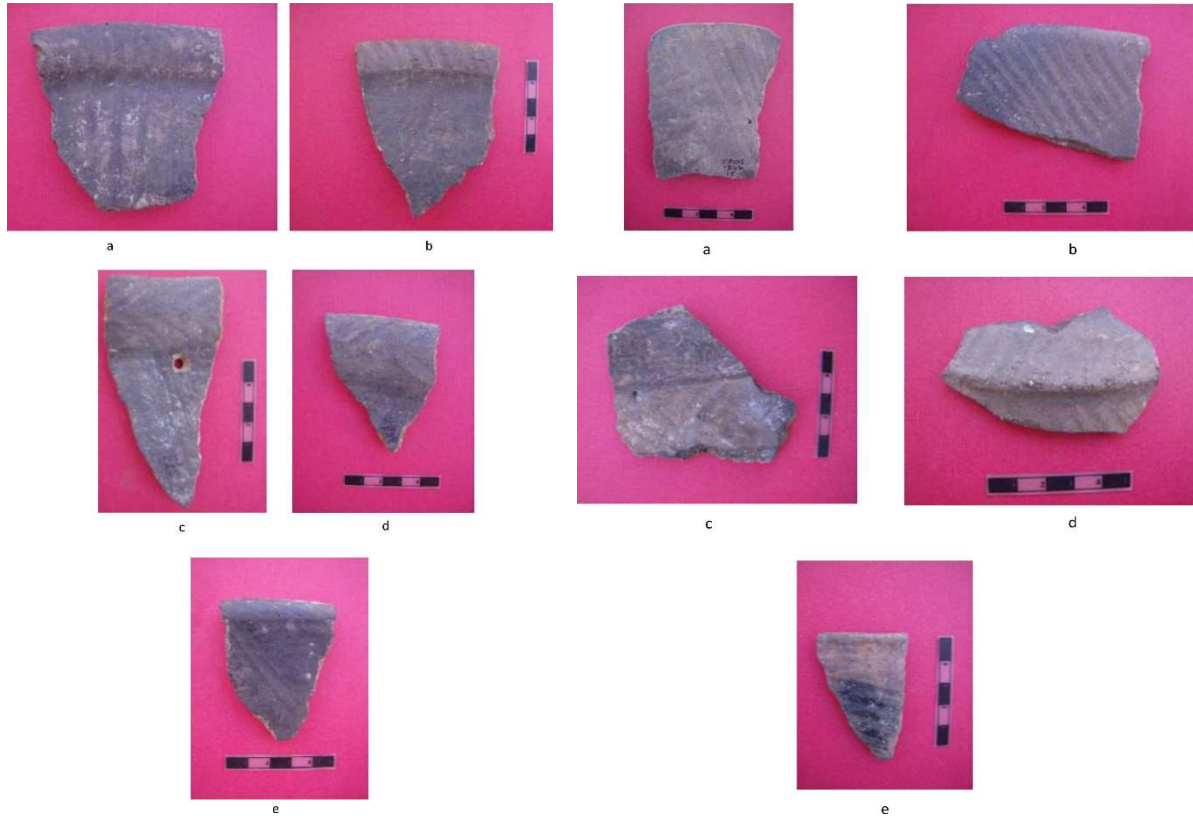

Figür 9: Çine-Tepecik Höyük; a-d: Tip D1a-b; e-f: Tip D2; g: Tip D3; h-i: Tip D4 oluk bezemeli parçalar

⁹⁶ Efe 2001, 101, fig. 13.224.

⁹⁷ Parzinger ve Schwarzberg 2005, taf. 4. 7, taf. 13. 5, Taf. 24. 5, Taf. 30. 2, taf. 65. 14, taf. 89.10, taf. 104. 5.

⁹⁸ Efe 2001, fig. 13.223, fig. 13.221.

Figür 10: Çine-Tepecik Höyük oluk bezemeli ağız kenarları (Çine-Tepecik Kazı Arşivi)

Figür 11: Çine-Tepecik Höyük oluk bezemeli parçalar (Çine-Tepecik Kazı Arşivi)

Değerlendirme ve Sonuç

Batı Anadolu Bölgesi Kalkolitik Dönemi ile ilgili şimdiye kadar elde edilmiş veriler kısıtlıdır. Bununla birlikte kazı ve yüzey araştırmalarında tespit edilmiş olan seramik grupları, hakkında bilinmeyenlerin çok fazla olduğu bu dönemi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Kendine has özellikler gösteren bezeme teknikleri ve motif düzenlemeleri, dönemi anlama ve yorumlayabilmede başlıca unsurlardır. Bu döneme ilişkin kazısı yapılmış merkezlerden gelen arkeolojik kanıtların oranı, yerleşimlerde yapılan çalışmaların ölçeğine göre farklılık göstermektedir. Bu noktada C14 sonuçları alınan kazı alanları, tarihsel süreçte dönemin zaman aralığını vermesi açısından oldukça önemli referanslardır. Oluk bezeme tekniğiyle yapılmış kaplar Kalkolitik Dönem'in erken tabakalarında, perdah bezeme ile birlikte karakteristik özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde görülen oluk bezemenin tamamen kendine has bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle içe kalınlaştırılmış ağız kenarı üzerinde görülen, birbirini takip eden bir dizi şeklinde yapılmış motif düzenlemesi bu grubun en belirgin özelliklerinden biridir. Bu bezemenin, perdah bezeme ile birlikte görülmesi, Batı Anadolu, Marmara ve Trakya bölgelerinde, yoğunluğu değişen oranlarda da olsa kullanılmış olması, farklı coğrafyaları etki altına alan kültürel bir kuşağın tanımlanmasını mümkün kılmaktadır (fig. 15).

Yayınlar çerçevesinde bölge ve yerleşimlere göre kronolojik sürece baktığımızda, Erken Kalkolitik Dönem'de üreilmeye başlayan oluk bezeme, Orta Kalkolitik Dönem'de de devam etmekte, Geç Kalkolitik Dönem'de ise yerini bir başka bezeme tekniğine bırakmaktadır. Geç Kalkolitik Dönem'de Batı Anadolu Bölgesi'nde, özellikle sahil kesimi yerleşimlerinde daha çok koyu yüzey üzerine mat beyaz boya bezeme geleneğinin hakim olduğu söylenebilir.

Bölgelere göre oluk bezemenin görüldüğü yerleşimlerin kronolojik sınıflandırmasına baktığımızda (fig. 16); bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturan, Aydın sınırları içerisinde yer alan Çine-Tepecik Höyük, oluk ve beraberinde perdah bezemeli parçaların görüldüğü IV. tabaka, C14 sonuçlarına göre MÖ 5378-5291 tarihlerini vermektedir⁹⁹. Çine-Tepecik Höyük yerleşiminin kazı başkanlığını yürüten Prof. Dr. Sevinç Günel tarafından IV. tabaka Orta Kalkolitik Dönem olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁰.

İzmir-Ulucak Höyük III. tabakanın (MÖ 5600/5500-5300-Erken Kalkolitik 1) tüm evrelerinde oluk bezeme görülmektedir. Ulucak IIIc evresinin üst seviyelerinden itibaren oluk bezeme tekniği, içe kalınlaştırılmış ağız kenarlarında görülmeye başlamıştır. IIIb evresinde içe kalınlaştırılmış çanaklarda artış olduğu ve bu çanaklarda oluk bezemenin karakteristik bir özellik olarak görüldüğü belirtilmektedir. Ulucak Höyük IIb evresiyle birlikte perdah bezeme tekniği de kullanılmaya başlamıştır¹⁰¹. Ulucak Höyük IIIa evresinde ise bezemeli seramik oranında artış gözlenmiştir. Bu evrede de içe kalınlaştırılmış ağız kenarlarında oluk bezeme tekniği yaygın bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir. Bunun yanı sıra çömleklerin dış yüzeyinde de oluk bezemenin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ulucak IIIa evresinde, Çine-Tepecik Höyük'te olduğu gibi aynı kap yüzeyinde oluk ve perdah bezemenin bir arada kullanıldığı örnekler de vardır¹⁰².

İzmir-Ege-Gübre yerleşimi 2. tabakada (Erken Kalkolitik) oluk bezemenin en yaygın kullanılan teknik olduğu belirtilmektedir. Bu tabakada oluk bezeme, büyük oranda içe kalınlaştırılmış ağız kenarları üzerinde ve bir çömlekte tespit edilmiştir¹⁰³.

Kuzeybatı Anadolu Bölgesi'nde 1990'lı yılların başlarında referans merkezler arasında yer alan Beşik-Sivritepe'de Erken Kalkolitik Dönem'in sonlarına tarihlenen tabakada kapların iç ve dış yüzeyinde oluk bezeme yer almaktadır¹⁰⁴.

Kuzeybatı Anadolu Bölgesi'nde son dönem gerçekleştirilen kazılardan biri olan İnboğazı-Andık Mağarası'nda Kalkolitik Dönem'in erken evrelerine ilişkin önemli veriler elde edilmeye başlanmıştır. Bu mağarada tespit edilen arkeolojik veriler arasında Erken/Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilen içe kalınlaştırılmış ağız kenarlı bir çanak parçası üzerinde oluk bezeme motifi görülebilmektedir¹⁰⁵.

Doğu Ege Adalarından Gökçeada'da yer alan Uğurlu yerleşimi III. tabakada (MÖ 5600/5500-5300-Erken Kalkolitik 1) içe kalınlaştırılmış ağız kenarı örnekleri açığa çıkarılmıştır¹⁰⁶. II. tabakada da (MÖ 4500-4200- Orta Kalkolitik 2) oluk bezemeli örneklerin görülmeye devam ettiği belirtilmektedir¹⁰⁷.

Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alan merkezlerden, Ilıpınar VB (Erken Kalkolitik)¹⁰⁸ ve Menteşe I. tabakada¹⁰⁹ benzer nitelikte oluk bezemeli seramikler yer almaktadır. Bölgenin bir başka önemli Kalkolitik yerleşimlerinden olan Orman Fidanlığı I-V (Erken Kalkolitik) tabakalarında, özellikle çömleklerin dış yüzeyine oluk bezeme motifi işlenmiştir¹¹⁰.

⁹⁹ Günel ve Kıyak 2022, 222.

¹⁰⁰ Günel ve Kıyak 2022, 226-227.

¹⁰¹ Caymaz 2013, 42.

¹⁰² Caymaz 2013, 43.

¹⁰³ Caymaz 2013, 44-45.

¹⁰⁴ Gabriel 2014, 1017.

¹⁰⁵ Yalçıklı 2024, 321.

¹⁰⁶ Erdoğan 2011, 49, fig. 8. II.1.

¹⁰⁷ Erdoğan 2014, 164, fig. 24.

¹⁰⁸ Roodenberg 1990, 91, pl. 2.1:2.

¹⁰⁹ Roodenberg 1999, 25, fig. 10.3, 4.

¹¹⁰ Efe 2001, 99, 101, fig. 4. 73, fig. 9. 136, fig. 11. 187-189, fig. 13. 221-224.

Oluk bezeme motifinin en yoğun görüldüğü merkezlerden biri, Trakya Bölgesi yerleşimlerinden Aşağı Pınar'dır. Bu yerleşimin Kalkolitik Dönem tabakalarında oluk bezeme tekniğini kademeli bir şekilde izlemek mümkündür. Aşağı Pınar 2. tabakada oldukça az belirlenmiş olan bu bezeme, 3. tabakada biraz daha artış göstermiş, 4. tabakada en yoğun kullanıldığı seviyeye ulaşmıştır. 5. tabakada ise oluk bezemenin azaldığı ve diğer evrelere göre bu bezeme uygulamasında daha sık ve geniş olukların yapılmış olduğu anlaşılmıştır. Aşağı Pınar 2-5 evreleri MÖ 5500/5400-4900'e tarihlendirilmektedir¹¹¹.

Balkanlar'da, Anadolu Erken/Orta Kalkolitik tabakalarıyla çağdaş birçok yerleşimde oluk bezeme tekniğiyle süslenmiş kaplar yer almaktadır ve bunlar geniş bir yayılım göstermektedir. Balkan arkeolojisinde anahtar yerleşimlerden biri olan Karanovo bu yerleşimlerin başında gelmektedir. Karanovo'da II-III geçiş evresinde görülmeye başlayan oluk bezemeli içe kalınlaştırılmış çanaklar, III. tabakada yoğunlaşmıştır¹¹². Bunun yanı sıra II/III geçiş evresinde de bu bezeme ile yapılmış kapları görmek mümkündür¹¹³. Bu tabakalar Erken Kalkolitik Dönem'e tarihlendirilmektedir.

Yerleşimlerin stratigrafilerine bakıldığında, oluk bezeme tekniğinin görüldüğü tabakaların çoğunlukla Erken Kalkolitik Dönem'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Orta Kalkolitik Dönem'de de görülmeye devam eden bu bezeme tekniği, tespit edildiği yerleşimlerde diğer bezeme teknikleriyle birlikte görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi dönemin belirleyici bezeme tekniği olan perdah bezemenin ele geçtiği tabakalarda diğer bezemelerle birlikte oluk bezemenin de görülmesi, bölgede Neolitik Dönem'in ardından yeni kültürel oluşumun başlıca unsurlarıdır. Yakın ve uzak mesafede çağdaş yerleşimlerde ortak özelliklerin görülmesi, şuan için boyutlarını ve oluşum sürecini tam olarak bilemediğimiz bir iletişim ve etkileşim ağını ortaya koymaktadır. Günümüzde devam eden kazılar ile birlikte gelecekte yeni kazı alanlarının da eklenmesi, döneme ilişkin var olan bilgilerimizin yeni bakış açılarıyla geniş bir perspektiften değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.

Teşekkür

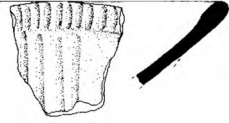
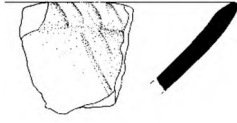
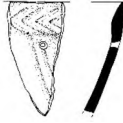
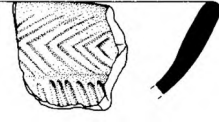
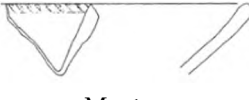
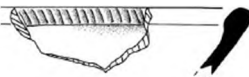
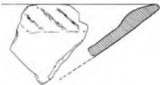
Bu çalışma, 2010 yılında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan, danışmanlığını Prof. Dr. Sevinç Günel'in yaptığı, "Batı Anadolu Bölgesi'ndeki Kalkolitik Çağ Bezemeli Seramik Geleneği" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Tez konusu kapsamında yer alan oluk bezeme tekniği mevcut ve son arkeolojik veriler doğrultusunda yeniden ele alınmıştır. Çine-Tepecik Höyük Kalkolitik Dönem seramiklerini doktora tez konusu olarak ve sonrasında yayın çalışması için izin veren hocam Sayın Prof. Dr. Sevinç Günel'e teşekkürlerimi sunarım.

Harita ve levhaların hazırlamasında destek sağlayan öğrencim Uzman Tuğçe Durmuş'a ayrıca teşekkür ederim.

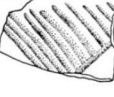
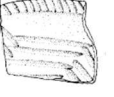
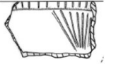
¹¹¹ Parzinger ve Schwarzberg 2005, 63, abb. 17.

¹¹² Nikolov 1997, 51.

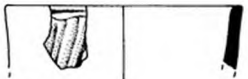
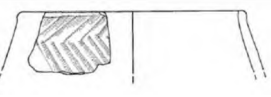
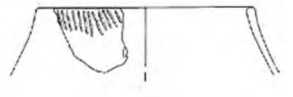
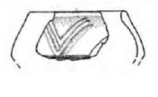
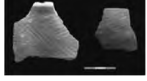
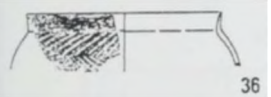
¹¹³ Nikolov 2002, 46, taf. II. 1. 8-9, 15.

Tip A1a	Tip A1b	Tip A2a	Tip A2b
 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük
 Ege-Gübre 2	 Menteşe		
 Ulucak Höyük IIIb	 Ege-Gübre		
	 Ulucak Höyük IIIb		
	 Aşağı Pınar 3		
	 Karanovo III		
	 Anzabegova IV		
	 Vinça		
	 Slatino		
	 Sanandrei		
	 Paradimi		

Figür 12: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarları üzerinde oluk bezeme tipleri

Tip G1a	Tip G1b	Tip G1c	Tip G2	Tip G3	Tip G4a	Tip G4b	Tip G5a	Tip G5b
								
Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük
								
Aşağı Pınar	Çine-Tepecik Höyük	Çine-Tepecik Höyük	Ulucak IIIb			Aşağı Pınar 2		Çine-Tepecik Höyük
								
Ulucak	Çine-Tepecik Höyük		Uğurlu					Ege-Gübre
								
Kaymaktepe	Kaymaktepe		Aşağı Pınar 3					Aşağı Pınar AP2/3
								
Ege-Gübre	Ulucak III							
								
Anza IV	Supska							
								
Hodoni								

Figür 13: İç yüzeyde yer alan oluk bezeme tipleri

Tip D1a	Tip D1b	Tip D2	Tip D3	Tip D4
 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük
 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Çine-Tepecik Höyük	 Orman Fidanlığı IV	 Çine-Tepecik Höyük
 Aşağı Pınar 3	 Orman Fidanlığı IV	 Aşağı Pınar 3/4		 Çine-Tepecik Höyük
 Aşağı Pınar 2		 Orman Fidanlığı I-IV		 Aşağı Pınar 5
 Ulucak IIIc		 Uğurlu-Zeytinlik II		 Aşağı Pınar 2
 Vinça (Karanovo III)		 Galabnik		 Orman Fidanlığı IV
 Rakitovo (Karanovo II Evresi)		 Elesnica		
 Atina Agora		 Beşik-Sivritepe		

Figür 14: Dış yüzeyde yer alan oluk bezeme tipleri

Figür 15: Oluk bezemeli kapların dağılımı

Tarih	Çine-Tepecik IV	Ulucak III	Uğurlu III	Beşik-Sivritepe	Ilıpınar VB	Aşağı Pınar 2-5	Karanovo II-V	
5600		5600/5500-5300			5550-5400	5500-4900/4800	5650-4800	ERKEN
5500								
5400								
5300	5378-5291							
5200								
5100								
5000								
4900								
4800				4900-4500				
4700								
4600								ORTA
4500								
4400								
4200								
3100/3000								G E Ç

Figür 16: Oluk bezemeli kapların görüldüğü yerleşimlere ait kronoloji tablosu

Katalog

Kat. No.: 1 (Fig. 1a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması
Tanım: İçe kalınlaştırılmış çanak ağız kenarı.
Tip: A1a.
Hamur Rengi: 10 YR 5/4 (yellowish brown).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 2 (Fig. 1b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış çanak ağız kenarı.
Tip: A1a.
Hamur Rengi: 7.5 YR 3/2 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı ve perdahlı.
Ağız Çapı: 32 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 3 (Fig. 1c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe Kalınlaştırılmış çanak ağız kenarı.
Tip: A1a.
Hamur Rengi: 2.5 Y 5/3 (light olive brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı ve perdahlı.
Ağız Çapı: 30 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 4 (Fig. 1d)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A1a ve G1a.
Hamur Rengi: 7.5 YR 3/2 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 38 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 5 (Fig. 2a)
Buluntu Yeri: I-11 açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış çanak ağız kenarı.
Tip: A1b.
Hamur Rengi: 5 YR 2.5/1 (black).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 6 (Fig. 2b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A1b.
Hamur Rengi: 5 Y 4/2 (olive gray).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 30 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 7 (Fig. 2c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A1b.
Hamur Rengi: 10 YR 3/3 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.

Ağız Çapı: 20 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 8 (Fig. 2d)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b.

Hamur Rengi: 7.5 YR 3/2 (dark reddish brown).

Yüzey İşlenişi: Astarlı.

Ağız Çapı: 18 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 9 (Fig. 3a)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G1b.

Hamur Rengi: 10 YR 3/1 (brownish black).

Yüzey İşlenişi: Astarlı.

Ağız Çapı: 36 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 10 (Fig. 3b)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G1b.

Hamur Rengi: 10 YR 4/4 (dark yellowish brown).

Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.

Ağız Çapı: 32 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 11 (Fig. 3c)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G1b.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/2 (weak red).

Yüzey İşlenişi: Astarlı.

Ağız Çapı: 34 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 12 (Fig. 3d)

Buluntu Yeri: I-11 Açması

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G1b.

Hamur Rengi: 10 YR 4/2 (dark grayish brown).

Yüzey İşlenişi: Astarlı.

Ağız Çapı: 35 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 13 (Fig. 4a)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G3.

Hamur Rengi: 7.5 YR 2.5/1 (black).

Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.

Ağız Çapı: 30 cm.

Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 14 (Fig. 4b)

Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: A1b ve G4a.

Hamur Rengi: 5 YR 3/3 (dark reddish brown).

Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: 32 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 15 (Fig. 4c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A1b ve G4b.
Hamur Rengi: 10 YR 3/2 (brownish black).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 27 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 16 (Fig. 5a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A2a.
Hamur Rengi: 10 YR 3/3 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 17 (Fig. 5b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A2a.
Hamur Rengi: 2.5 Y 3/2 (very dark grayish brown).
Yüzey İşlenişi: Perdahlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 18 (Fig. 5c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: A2a ve A2b.
Hamur Rengi: 7.5 YR 3/2 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 30 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 19 (Fig. 6a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1b.
Hamur Rengi: 10 YR 4/6 (brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 30 cm.
Bulunduğu Yer: Çine Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 20 (Fig. 6b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1b.
Hamur Rengi: 5 Y 3/2 (olive black).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 35 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 21 (Fig. 6c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1b.

Hamur Rengi: 7.5 YR 3/2 (dark brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 30 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 22 (Fig. 6d)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 10 YR 4/6 (dark yellowish brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 23 (Fig. 6e)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 2.5 Y 3/2 (brownish black).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 20 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 24 (Fig. 6f)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 10 YR 5/3 (dull yellowish brown).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 25 (Fig. 6g)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 10 YR 3/1 (very dark gray).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: 32 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 26 (Fig. 7a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 2.5 Y 3/2 (brownish black).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 31 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 27 (Fig. 7b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/8 (bright brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 34 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 28 (Fig. 7c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.

Tip: G2.
Hamur Rengi: 5 YR 3/2 (dark reddish brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: 28 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 29 (Fig. 8a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: G5a.
Hamur Rengi: 5 YR 5/2 (reddish gray).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 30 (Fig. 8b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: G5a.
Hamur Rengi: 2.5 Y 4/2 (dark grayish yellow).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 31 (Fig. 8c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: G5a.
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/8 (bright brown).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 32 (Fig. 8d)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Tip: G5b.
Hamur Rengi: 7.5 YR 4/2 (brown).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 33 (Fig. 8e)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: G5b.
Hamur Rengi: 5 YR 4/6 (yellowish red).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 34 (Fig. 8f)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde Parçası.
Tip: G5b.
Hamur Rengi: 5 Y 4/3 (dark olive).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 35 (Fig. 8g)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.

Tanım: Gövde parçası.
Tip: G1c.
Hamur Rengi: 2.5 YR 3/1 (dark reddish gray).
Yüzey İşlenişi: Kendinden astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 36 (Fig. 9a)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Ağız kenarı.
Tip: D1.
Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 (red).
Yüzey İşlenişi: Perdahlı.
Ağız Çapı: 14 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 37 (Fig. 9b)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Ağız kenarı.
Tip: D1.
Hamur Rengi: 2.5 Y 4/3 (olive brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: 14 cm.
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 38 (Fig. 9c)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D1.
Hamur Rengi: 5 Y 5/3 (olive).
Yüzey İşlenişi: Perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 39 (Fig. 9d)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D1.
Hamur Rengi: 10 YR 4/1 (dark gray).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 40 (Fig. 9e)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D2.
Hamur Rengi: 2.5 Y 4/2 (dark grayish brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 41 (Fig. 9f)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D2.
Hamur Rengi: 5 Y 4/3 (olive).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 42 (Fig. 9g)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D3.
Hamur Rengi: 5 YR 3/3 (dark reddish brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı, perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 43 (Fig. 9h)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D4.
Hamur Rengi: 5 YR 3/3 (dark reddish brown).
Yüzey İşlenişi: Astarlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Kat. No.: 44 (Fig. 9i)
Buluntu Yeri: I-11 Açması.
Tanım: Gövde parçası.
Tip: D4.
Hamur Rengi: 5 YR 3/1 (very dark gray).
Yüzey İşlenişi: Hafif perdahlı.
Ağız Çapı: -
Bulunduğu Yer: Çine-Tepecik Kazı Arşivi.

Bibliyografya

- Caymaz, T. 2013. "Yeni Veriler Işığında Orta Batı Anadolu Kalkolitik Çağ Kültürü." *Arkeoloji Dergisi* 18: 39-112.
- Çayır-Böyükulusoy, Ü. 2010. "Batı Anadolu Bölgesi'ndeki Kalkolitik Çağ Bezemeli Seramik Geleneği." Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Çayır-Böyükulusoy, Ü. 2014. "Batı Anadolu Kalkolitik Çağ Seramiğinde Perdah Bezeme Tekniği." *Armizzi. Engin Özgen'e Armağan / Studies in Honor of Engin Özgen*, Eds. A. Engin, B. Helwing ve B. Uysal, 81-100. Ankara: Asitan Yayıncılık.
- Çilingiroğlu, A., Z. Derin, H. Sağlamtimur ve İ. Kayan. 2004. *Uluçak Höyük: Excavations Conducted Between 1995 and 2002*. Ancient Near Eastern Studies, Supplement 15. Louvain: Peeters.
- Efe, T. 2001. *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı: A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*. İstanbul: TASK Vakfı Yayınları.
- Erdoğu, B. 2011. "A Preliminary Report from the 2009 and 2010 Field Seasons at Uğurlu on the Island of Gökçeada." *Anatolica* 37: 45-65.
- Erdoğu, B. 2014. "Uğurlu Archaeological Project: A Preliminary Report from the 2011-2013 Field Seasons." *Anatolica* 40: 157-178.
- Erdoğu, B. ve Çevik, Ö. 2015. "Batı Anadolu Kronolojisi ve Terminolojisi: Sorunlar ve Öneriler." *Anadolu Prehistorya Araştırmaları Dergisi* 1: 29-46.
- Erdoğu, B. ve Çevik, Ö. 2020. "Kıyı Batı Anadolu'nun Kronolojisi ve Terminolojisinin Yeniden Değerlendirilmesi." *Arkeoloji Dergisi* 25: 45-66.
- Evans, J.D. ve C. Renfrew. 1968. *Excavations at Saliagos. Near Antiparos*. London: British School of Archaeology at Athens.
- Gabriel, U. 2014. "Die Keramik der Troadischen Fundorte Kumtepe IA, Beşik-Sivritepe und Çıplak Köyü im Kontext ihrer Überregionalen Vergleichsfunde." *Studia Troica* 5: 990-1057.
- Gimbutas, M. 1974. "Anza, ca. 6500-5000 B.C.: A Cultural Yardstick for the Study of Neolithic Southeast Europe." *JFA* 1: 26-66.
- Günel, S. 2006. "Çine-Tepecik Höyüğü 2004 Yılı Kazıları." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 27(1): 19-28.
- Günel, S. 2007. "Çine-Tepecik Höyüğü 2005 Yılı Kazıları." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 28(1): 231-246.
- Günel, S. 2008. "Çine-Tepecik Höyüğü 2006 Yılı Kazıları." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 29(1): 73-90.
- Günel, S. 2022. "Çine-Tepecik Höyüğü: Batı Anadolu'nun Kültürel Dinamiklerine Katkısı ve Etkileşimler." *XVIII. Türk Tarih Kongresi, Arkeoloji, Roma ve Bizans Tarihi ve Medeniyetleri Sanat Tarihi*, Vol. 1, 381-403. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Günel, S. ve Kıyak, T. K. 2022. "Çine-Tepecik 2019-2020 Yılı Kazıları." *2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları*, Cilt 4, 221-238. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

- Immerwahr, S.A. 1971. *The Athenian Agora: Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens. The Neolithic and Bronze Ages*. Princeton, NJ: American School of Classical Studies at Athens.
- Karastoyanova, D. 2004. "The Middle Neolithic Karanovo I-III. Ceramic Assemblage of Tell Kazanlak." *Prehistoric Thrace: Proceedings of the International Symposium in Stara Zagora, 30.09-04.10.2003*, Eds. V. Nikolov, K. Bačvarov ve P. Kalchev, 105-114. Sofia: Institute of Archaeology with Museum.
- Korkuti, M. 1995. *Neolithikum und Chalkolithikum in Albanien / Neolithique et Chalcolithique en Albanie*. Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Internationale Interakademische Kommission für die Erforschung der Vorgeschichte des Balkans, Monographien 4. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.
- Kökten, İ. K. 1949. "1949 Yılı Tarih Öncesi Araştırmaları Hakkında Kısa Rapor." *Belleten* 13: 811-829.
- Lichardus, J. ve I.K. Iliev. 2000. "Das frühe und mittlere Neolithikum an der unteren Tundža (Südostbulgarien). Ein Beitrag zu den chronologischen und kulturellen Beziehungen." *Karanovo III. Beiträge zum Neolithikum in Südosteuropa*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 75-108. Wien: Phoibos.
- Macanova, V. 2000. "Neolithische Siedlung bei Rakitovo. Stratigraphie und Chronologie." *Karanovo III. Beiträge zum Neolithikum in Südosteuropa*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 59-73. Wien: Phoibos.
- Nikolov, V. 1997. "Periodisierung und Chronologie." *Karanovo I*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 49-53. Wien: Phoibos.
- Nikolov, V. 2002. "Keramikkomplex aus den Horizonten VI-IV (Schichtenfolge Karanovo III)." *Karanovo II*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 29-56. Wien: Phoibos.
- Nikolov, V. 2010. "Periodisierung und Kulturdifferenzierung der Postfrühneolithischen Schichtungen in Neolithischen Siedlungen in Thrakien." *Studia Praehistorica* 13: 97-134.
- Ökse, T.A. 1999. *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özdoğan, M. ve H. Parzinger. 1995. "Kırklareli Höyüğü 1993 Yılı Kazısı." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 16(1): 43-68.
- Özdoğan, M. 2013. "Neolithic Sites in the Marmara Region: Fikirtepe, Pendik, Yarımburgaz, Toptepe, Hoca Çeşme and Aşağı Pınar." *The Neolithic in Turkey. New Excavations and New Research*, Vol. 5: Northwestern Turkey and İstanbul, Eds. M. Özdoğan, N. Başgelen ve P. Kuniholm, 167-269. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Pavuk, J. ve A. Bakamska. 2000. "Typologie und Stratigraphie der Verzierten Monochromen Keramik aus der Neolithischen Tellsiedlung in Gălăbnik." *Karanovo III*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 263-272. Wien: Phoibos.
- Parzinger, H. ve H. Schwarzberg. 2005. *Aşağı Pınar II. Die Mittel-und Spätneolithisch Keramik. Studien im Thrakien-Marmara-Raum*, Band 2, Archäologie in Eurasien 18. Mainz: Philipp von Zabern.
- Pernitcheva, L. 1990. "Le Site de Kovatchevo, Néolithique Ancien, Dans Le Département de Blagoevgrad." *Studia Praehistorica* 10: 142-196.

- Roodenberg, J. 1990. "Investigations at Ilıpınar." *Anatolica* 16: 61-144.
- Roodenberg, J. 1999. "Investigations at Menteşe Höyük in the Yenişehir Basin (1996-97)." *Anatolica* 25: 21-36.
- Schier, W. 2000. "Karanovo und Vinča. Möglichkeiten und Grenzen eines Stratigraphischen Vergleichs." *Karanovo III*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 349-358. Wien: Phoibos.
- Tao, M. 2000. "The Early Neolithic Pottery from Delnicite near Elešnica." *Karanovo III*, Eds. S. Hiller ve V. Nikolov, 51-58. Wien: Phoibos.
- Şahoğlu, V. ve R. Tuncel. 2014. "New Insights into the Late Chalcolithic of Western Anatolia: A View from Bakla Tepe, İzmir." *Western Anatolia before Troy-Proto-Urbanization in the 4th Millennium BC*, Eds. B. Horejs ve M. Mehofer, 65-82. Wien: Austrian Academy of Sciences Press.
- Yalçıklı, D. 2024. "İnboğazı-Andık Mağarası, 2022." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 43(1): 319-332.
- Yazıcı, D. 2009. "Ege Gübre Kazısında Ortaya Çıkarılan Kalkolitik Dönem Çanak Çömlekleri." Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.